

Research Paper

Identifying A Comprehensive Framework for Evaluating Financial Resource Development policies in Technical and Vocational Education and Training (TVET) Units Based on National Higher Education Documents

Hamid Reza Motaghi¹ , Abolghasem Naderi^{2*} , Gholamreza Geraei nejad³ , Mitra Ezati⁴

¹ PhD student in Economics and Financial Management in Higher Education, Educational Management and planning Dept, Faculty of Psychology and Educational Sciences, University of Tehran, Tehran, Iran

² Professor, Educational Management and Planning Dept, Faculty of Psychology and Educational Sciences, University of Tehran, Tehran, Iran

³ Assistant Professor, Department of Theoretical and Industrial Economics, Faculty of Economics and Accounting, Islamic Azad University - Central Tehran Branch, Tehran, Iran

⁴ Associate Professor, Educational Management and Planning Dept, Faculty of Psychology and Educational Sciences, University of Tehran, Tehran, Iran

10.22080/eps.2026.30536.2385

Received:

November 20,
2025

Accepted:

May 31, 2026

Available

online:

September 6,
2026

Keywords:

Development of
University
Financial
Resources; TVET;
Content
Analysis;
National Higher
Education
Documents;
Skill-Based
Academic Units

Abstract

Aim: This study aimed to identify and evaluate policy propositions within national higher education documents concerning financial resource development and to provide a framework for their analysis in vocational training units.

Methodology: This qualitative research employed a descriptive explanatory design based on document analysis. Eighteen legal overarching documents issued between 2004 and 2024 were purposively selected. Data were coded and categorized through thematic analysis using a conceptual framework derived from a validated systematic meta-synthesis review. Reliability was confirmed through Cohen's Kappa coefficient (0.62–0.81).

Results: The findings indicate that the financial resource development concepts embedded in the overarching documents can be organized into 184 basic themes, 34 sub-themes, and 12 main organizing themes. The documents primarily emphasized “financial development and resource efficiency” and “commercialization of scientific achievements and university innovation.”

Conclusions and suggestions: The results demonstrate that financial resource development policies reflected in overarching documents lack balanced proportionality and sufficient comprehensiveness at the level of vocational training units. The documents predominantly stress single-dimensional aspects, overlooking the multidimensional nature of financial development. It is recommended that a comprehensive vocational education policy document be formulated, taking into account institutional specificities, decision-making complexities, and responsiveness to labor market needs. Greater emphasis should be placed on innovative financial strategies, including outsourcing selected services, developing financial instruments, strengthening public and market-based participation, and adopting competitive marketing approaches to enhance institutional performance.

Innovation and originality: By integrating overarching document analysis with the financial management of vocational higher education, this study provides a comprehensive, legally grounded framework for evaluating financial policies in vocational university units—an area that has received limited scholarly attention.

*Corresponding Author: Abolghasem Naderi

Address: Educational Management and Planning Dept, Faculty of
Psychology and Educational Sciences, University of Tehran, Tehran, Iran

Email: anadery@ut.ac.ir
Tel: +98021-61117448

Extended Abstract

Introduction Introduction

In recent years, the vocational higher education system in Iran has emerged as a pivotal instrument for economic growth, social development, and facilitating employment flows, attracting increasing attention in national policy documents and legal frameworks. Nevertheless, this system has faced severe financial constraints, including declining public resources, limitations in educational equipment, a negligible share of public funding, and low social acceptability. Despite the inherent significance of skills-based education in reducing youth unemployment, preparing graduates for national and local labor markets, alleviating poverty, and contributing to equitable wealth distribution, public investment in this sector has remained inadequate and inconsistent.

Given the fundamental role of vocational training units in strengthening graduate employability, establishing an efficient and financially sustainable structure is imperative. However, under current financial pressures, vocational training units cannot be expected to play a transformative role in engaging in the labor market. Accordingly, the present research, aiming to evaluate financial resource development policies from the perspective of higher education's overarching documents, seeks to answer the following central question: What dimensions of financial resource development in vocational training units are covered by the financial propositions and policies reflected in overarching documents, and what structural gaps exist within these policies at the macro level of the higher education system? Addressing this question can pave the way for improved future policymaking within the skills-based higher education system and enable the systematic identification of strengths and weaknesses, as well as external opportunities and threats.

Methodology

This study adopts a descriptive-explanatory approach based on document analysis and library data, employing purposeful sampling to analyze eighteen significant legislative and strategic documents (such as the Seventh National Development Plan, the Comprehensive Scientific Map, the Comprehensive Law on Technical and Vocational Education, the Law on Leapfrogging in Knowledge Based Production, and others) enacted between 2004 and 2024 that were legally binding at the time of the research. In this context, relevant texts were analyzed under a meta-synthesis framework (Motaghi, 2025) encompassing twelve components of financial resource development.

The units of analysis consisted of inferential policy propositions derived from overarching documents, followed by categorization and classification of constituent elements through differentiation and subsequent grouping based on similarities and predefined criteria. In the next stage, data processing, analysis, and interpretation of results were conducted based on basic and key themes inferred from higher education's overarching documents. Finally, through qualitative analysis of policy propositions under university financial resource development and preparation of a checklist for evaluating indicators inferred from policy propositions under sub themes and main organizing themes, categorization was performed via simultaneous coding by two specialists and comparison of their results. The validity of the qualitative analysis findings was confirmed using Cohen's Kappa coefficient (0.62 to 0.81).

Findings

The research findings led to the classification of policy propositions into 184 basic themes under 34 sub-themes and 12 main organizing themes, including: "development of educational steering and

governance," "financial development and university resource efficiency," "development of industry and community engagement," "commercialization of scientific achievements and university innovation," "development of international interactions and cooperation," "university development planning," "excellence and individual-organizational development," "development of charitable and voluntary contributions," "development of legal and driving mechanisms," "development of financial, supportive, and promotional mechanisms," "market institution development," and "environmental and external factors."

Qualitative analysis of policy propositions reveals that financial resource development policies, from the perspective of overarching documents at the level of vocational training units, encounter imbalanced disproportionality and lack sufficient comprehensiveness and inclusiveness. Furthermore, the results indicate that overarching documents have emphasized single dimensional aspects rather than multi-dimensional facets of financial resource development. The greatest focus of policy prescriptions has been allocated to financial development and university resource efficiency (26 propositions), followed by commercialization of scientific achievements and university innovation (25 propositions), and industry interaction and engagement along with financial, supportive, and promotional mechanisms (18 propositions each). In contrast, endowments and voluntary activities, with only 7 policy propositions, have received the least attention in higher education's overarching documents. Notably, the Comprehensive Scientific Map of the country has been the only document addressing all twelve main organizing themes of financial resource development, reflecting a systemic perspective.

Examination of the structure of the analyzed legal provisions indicates that none of the documents possessed sufficient comprehensiveness and inclusiveness in covering sub-themes. Moreover, certain important concepts and strategies in the domain of financial resource development have been overlooked in overarching documents, including competitive marketing policies and demand-driven approaches to financing, cost saving and expense management through outsourcing certain university services, and development of financial instruments (such as endowment securities, lease certificates, and Islamic treasury bills). Additionally, the diverse functions of these documents and the variety of approving authorities indicate a lack of coherent structure and procedure in this domain. Furthermore, the results of this study reveal a lack of institutional coherence and alignment in policymaking, as legal documents have occasionally been approved by diverse legal institutions with fragmented authorities and contradictory policymaking logics.

Conclusion

This study concludes that Iran's current policy framework for financing the practical and vocational higher education system, as reflected in legal documents, faces an imbalanced combination of policies and insufficient comprehensiveness. While these documents demonstrate awareness of the financial challenges in this sector, they fail to articulate a coherent, sustainable, and adaptive model for financial resource development. This deficiency is particularly exacerbated given the inherent characteristics of skills-based education, which requires high operational flexibility, rapid responsiveness to labor market changes, and continuous financial innovation to ensure relevance and educational quality. Therefore, this study recommends the formulation of a dedicated, integrated national policy framework explicitly focused on the financial sustainability of the skills based higher education system. Such a framework should guarantee inter-institutional policy coherence, account for the unique complexities of the government's bureaucratic model and the multifaceted nature of education and skills development and prioritize alignment between graduates' occupational

competencies and the evolving needs of Iran's industrial and production sectors. Essential components of this necessary reform agenda include systematic, evidence-based modernization of costly infrastructure for delivering practical workshops and laboratory courses, and establishment of a performance-based allocation system for skills-based training units. In this regard, updating expensive workshop and laboratory equipment is required for implementing practical curricula, and ultimately designing an optimal promotional and incentive system to improve the performance of vocational training centers relying on field studies and collective expertise of specialists during the refinement and drafting of legal documents must receive serious attention and emphasis. It is also recommended that, in updating the content of higher-level documents, special attention be paid to the mission, goal setting, and core functions of vocational training units.

In this context, revision and rewriting of legal documents should place greater emphasis on overlooked policies and categories of financial resource development, including demand driven financing approaches, expansion of the network of financial supporters considering legal exemptions, granting autonomy to educational units' decisions and limiting governmental interventions in skills-based education, attention to the bilateral interaction between financial resource providers and users, and enhancement of the quality of educational and skills service delivery and its alignment with the needs of various societal sectors and the labor market through attention to university ranking systems. In this regard, drawing upon international systems' experiences and utilizing information from stakeholders in skills-based education (such as students and graduates, faculty and instructors, applicant units, industry, and the labor market) could prove highly illuminating

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

Authors declared no conflict of interest.

Conflict of Interest

Author declared no conflict of interest.

Acknowledgments

This article is derived from the first author's doctoral dissertation. We would like to express our gratitude to the Vice Chancellor for Research of the University of Tehran for providing the necessary research facilities and support. We also sincerely thank the professors and colleagues who provided valuable guidance and advice throughout the research process, enriching this research.

مقاله پژوهشی

شناسایی چارچوبی جامع برای ارزیابی سیاست‌های توسعه منابع مالی واحدهای آموزشی مهارتی از منظر اسناد فرادستی آموزش عالی^۱حمیدرضا متقی^۱ ابوالقاسم نادری^{۲*} غلامرضا گرایبی نژاد^۳ میترا عزتی^۴ ^۱ دانشجوی دکتری آموزش عالی، گروه مدیریت و برنامه ریزی آموزشی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران، تهران، ایران^۲ استاد گروه مدیریت و برنامه ریزی آموزشی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران، تهران، ایران^۳ استادیار گروه آموزش اقتصاد نظری و صنعتی، دانشکده اقتصاد و حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکزی، تهران، ایران^۴ دانشیار گروه مدیریت و برنامه ریزی آموزشی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران، تهران، ایران

doi 10.22080/eps.2026.30536.2385

چکیده

هدف: پژوهش حاضر با هدف شناسایی و ارزیابی گزاره‌های سیاستی اسناد فرادستی نظام آموزش عالی کشور در حوزه توسعه منابع مالی و ارائه چارچوبی برای تحلیل آن در بستر واحدهای آموزشی مهارتی انجام شد.

روش‌شناسی: این پژوهش با رویکرد کیفی و روش توصیفی-تبیینی مبتنی بر تحلیل اسنادی انجام شده است. دامنه مطالعاتی شامل هجده سند فرادستی قانونی طی سال‌های ۱۳۸۳ تا ۱۴۰۳ بوده است، که با روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب و تحلیل شد. داده‌ها با استفاده از تحلیل مضمون و بر اساس الگوی مفهومی حاصل از مرور نظام‌مند فراترکیب تأیید شده توسط خبرگان، دسته‌بندی و کدگذاری شدند. پایایی یافته‌ها نیز از طریق محاسبه ضریب توافق کاپای کوهن (۰/۸۱ تا ۰/۶۲) تأیید شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد مفاهیم مرتبط با توسعه منابع مالی در اسناد فرادستی در قالب ۱۸۴ مضمون پایه، ۳۴ مضمون فرعی و ۱۲ مضمون اصلی سازمان‌دهنده قابل خوشه‌بندی هستند. در میان مضامین اصلی، بیشترین تأکید اسناد بر «توسعه مالی و کارآمدسازی منابع» و «تجاری‌سازی دستاوردهای علمی و نوآوری دانشگاهی» بوده است.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها: یافته‌ها حاکی از آن است که سیاست‌های توسعه منابع مالی در سطح واحدهای آموزشی مهارتی از تناسب و جامعیت کافی برخوردار نیستند و بیشتر بر ابعاد تک‌سطحی تمرکز دارند. پیشنهاد می‌شود تدوین سندی جامع در حوزه آموزش‌های مهارتی با لحاظ اقتضائات خاص آن، از جمله پیچیدگی‌های تصمیم‌گیری و پاسخگویی به تحولات بازارکار، در دستورکار قرار گیرد. همچنین توجه بیشتر به راهبردهای مالی نوین نظیر برون‌سپاری خدمات، توسعه ابزارهای مالی، تقویت مشارکت‌های مردمی و بازاریابی رقابتی برای ارتقای عملکرد واحدهای مهارتی ضروری است.

نوآوری و اصالت: این پژوهش با تلفیق دو حوزه تحلیل اسناد فرادستی و مالیه آموزش عالی مهارتی، چارچوبی جامع و مبتنی بر شواهد قانونی، برای ارزیابی سیاست‌های مالی واحدهای دانشگاهی مهارتی ارائه می‌دهد، که کمتر مورد توجه محققان بوده است. این چارچوب برخلاف مطالعات پیشین که صرفاً بر تنوع بخشی و درآمدزایی تمرکز داشته‌اند، بر تلفیق تحلیل اسناد فرادستی با چارچوب اقتصاد آموزش عالی مهارتی تأکید داشته است.

تاریخ دریافت:

۱۴۰۴/۰۸/۲۹

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۵/۰۳/۱۰

تاریخ انتشار:

۱۴۰۵/۰۶/۱۵

کلیدواژه‌ها:

توسعه منابع مالی
دانشگاه، آموزش عالی
کاربردی و حرفه‌ای،
اسناد فرادستی، تحلیل
محتوا، واحدهای
دانشگاهی مهارتی^۱ این مقاله برگرفته از رساله دکتری در رشته آموزش عالی گرایش اقتصاد و مدیریت مالی در دانشگاه تهران، انجام شده است.

* نویسنده مسئول: ابوالقاسم نادری

ایمیل: anadery@ut.ac.ir

تلفن: ۰۲۱-۶۱۱۷۴۴۸

آدرس: گروه مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی، دانشکده
روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران، تهران، ایران

مقدمه

آموزش از بنیادی‌ترین ارکان توسعه انسانی و یکی از مؤلفه‌های کلیدی در دستیابی به اهداف اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی جوامع به‌شمار می‌آید (Khosravipoor et al, 2025; Azizi Shamami et al, 2023). این بخش نه تنها بستر ارتقای توانایی‌های فردی و اجتماعی را فراهم می‌آورد، بلکه عامل اصلی در شکل‌گیری و انباشت سرمایه انسانی محسوب می‌شود؛ سرمایه‌ای که خود زیربنای نوآوری، افزایش بهره‌وری، پیشرفت فناوری و رشد فعالیت‌های کارآفرینانه است و در نظریه‌های مدرن رشد اقتصادی جایگاهی محوری دارد (Breton, 2013; Mohammadi & Soleimani, 2023). در همین راستا، ارائه آموزش‌های مهارتی و ارتقای زمینه‌های مهارت‌افزایی در دهه‌های اخیر به عنوان یکی از اصلی‌ترین شاخصه‌های توسعه پایدار و عدالت اجتماعی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار شده و مورد تأکید پژوهشگران قرار گرفته است (Rezvani et al, 2026)؛ زیرا این نوع از آموزش‌ها به‌طور مستقیم نیروی کار را برای ورود فوری به مشاغل آماده می‌کند (Mohammadizad, 2025). از این رو، آموزش‌های مهارتی یکی از اجزای اساسی در فرایند رشد و توسعه اقتصادی محسوب می‌شود (Shukla et al, 2024).

در ادامه این تحولات توسعه آموزش‌های مهارتی در کشورهای مختلف، مستلزم توجه به زیرساخت‌های قانونی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و فناوری بوده است، که شرایط اقتصادی و اجتماعی هر کشور باید الگوی آموزش‌های مهارتی آن را تعیین کند (Mohammadizad et al, 2020). همچنین، اجرای موفق برنامه‌های آموزشی مهارتی نیازمند یکپارچگی ساختاری و هماهنگی با بخش‌های مختلف اقتصادی، صنعتی، کشاورزی و خدماتی و نیز مشارکت فعال بخش خصوصی و کارفرمایان به عنوان ذینفعان اصلی است (Salehi Omran, 2024).

با وجود این اهمیت فزاینده، نظام‌های آموزشی همچنان با مسائل و چالش‌های مالی متعددی مواجه‌اند. پدیده‌هایی چون رشد فزاینده تقاضا برای آموزش عالی نسبت به توان و تمایل دولت‌ها، رقابت برای منابع عمومی را به شدت افزایش داده و موجب شده است آموزش عالی نه تنها در بودجه عمومی از اولویت نخست برخوردار نباشد، بلکه با تداوم از دست دادن سرمایه‌های فکری نیز روبه‌رو شود (Okebukola, 2015). در همین راستا نگرانی‌ها درباره محدودیت‌ها و وضعیت نامطلوب مالی در آموزش عالی (Praneviciene & Puraite, 2010) منجر به افزایش گفتمان توسعه منابع مالی در سطح دانشگاه‌ها (Teixeira & Koryakina, 2013)، شناسایی سازوکارهای جدید و نوین مالی (Johnstone & Marcucci, 2010; Riechi, 2012) و کاهش میزان وابستگی به سازوکار تأمین مالی دولتی شده است (Khoshkab, 2019).

در این میان، نظام آموزش عالی مهارتی ایران نیز به صورت جدی با مجموعه‌ای از مشکلات و تهدیدها روبه‌رو بوده است؛ از جمله این چالش‌ها می‌توان به تعطیلی مراکز آموزشی وابسته به دستگاه‌های اجرایی، فقدان تجهیزات آزمایشگاهی و کارگاهی مناسب و به‌روز، سهم بالای هزینه‌های پرسنلی از اعتبارات عمومی این دانشگاه‌ها، حمایت محدود دولت از دانشجویان این دانشگاه‌ها و مقبولیت پایین در باور آحاد جامعه در مقایسه با آموزش‌های نظری اشاره کرد. این وضعیت در حالی است که همان‌گونه که بیان شد، آموزش و مهارت‌آفرینی به عنوان موتور اصلی رشد اجتماعی و اقتصادی و کلید دستیابی به جامعه‌ای پایدار معرفی شده است (Nabi & Nazir, 2021; UR, 2024). با این حال آنچه در این بخش قابل اذعان است، این است که به رغم اهمیت جایگاه آموزش‌های مهارتی در تسهیل جریان اشتغال و کاهش بیکاری جوانان (Paryone, 2017)، آماده‌سازی دانش‌آموختگان برای ورود به بازار کار ملی و محلی (Liu et al, 2020) و اثرات مستقیم آن بر کاهش فقر و توزیع عادلانه ثروت (Gyimah, 2020)، حمایت از این آموزش‌ها به حد کافی نبوده و سرمایه‌گذاری در آن از روند مناسبی برخوردار نیست (Mahdi & Barani, 2020). این در حالی است که سرمایه‌گذاری در مهارت‌افزایی کوتاه‌ترین و مستقیم‌ترین مسیر انتقال اثرات آموزشی به بازار کار محسوب می‌شود؛ به‌گونه‌ای که تقویت مهارت‌های کاربردی به‌طور معناداری احتمال اشتغال‌پذیری و سطح درآمدی دانش‌آموختگان را ارتقا می‌دهد (Murshed, 2025).

بر این اساس، این تمایز ساختاری الگوی توسعه منابع مالی واحدهای آموزشی مهارتی را از دانشگاه‌های نظری متمایز ساخته است؛ به‌نحوی که در این نظام، تجاری‌سازی خدمات آموزشی، ایجاد پیوندهای صنعتی کوتاه‌مدت و میان‌مدت و تقویت شبکه‌های همکاری منطقه‌ای به‌عنوان راهبردهای کلیدی تأمین مالی مورد تأکید قرار گرفته است (Beheshtiyan et al, 2024). بنابراین با توجه به نقش محوری واحدهای آموزشی مهارتی در تسهیل جریان اشتغال‌پذیری دانش‌آموختگان، دستیابی به کارآمدی و اثربخشی مالی، به عنوان شرط لازم تحقق اهداف سیاستی محسوب می‌شود. با این حال، در شرایط کنونی که این نهادها با فشارهای مالی ناشی از وابستگی بیش از حد به منابع عمومی و نوسانات بودجه‌ای مواجه‌اند، انتظار عملکرد پویا و کنشگری مؤثر در جهت تطابق با نیازهای بازارکار، از منظر اقتصاد سیاسی آموزش عالی، با محدودیت‌های جدی روبه‌رو خواهد بود.

در ادامه، واکاوی ادبیات تحقیق نشان می‌دهد مطالعات متعددی در خصوص تنوع بخشی و پایداری منابع درآمدی در نظام آموزش عالی انجام شده است که هریک بر اهمیت پرداختن به موضوع توسعه منابع مالی، تأکید داشته‌اند. با این حال، بررسی این ادبیات در زمینه اسناد فرادستی آموزش عالی، از وجود شکاف مطالعاتی عمیق در حوزه آموزش عالی کاربردی و حرفه‌ای (مهارتی) حکایت دارد. به عنوان نمونه (Mahdi & Barani, 2020) ضمن بررسی جایگاه آموزش‌های مهارتی در نقشه جامع علمی کشور، نشان می‌دهند که اگرچه فرصت‌ها و زمینه‌های مناسبی برای توسعه مهارت‌افزایی در این قانون پیش‌بینی شده است، اما سازوکار اجرایی و شفافیت عملیاتی کافی در این سند تعریف نشده است. یا در پژوهشی دیگر (Alipour Hafezee, 2024) با بررسی انتظارات اسناد بالادستی از نظام آموزش عالی کشور، نشان می‌دهد این اسناد بیشتر بر محورهای زیرساختی، پژوهشی، فرهنگی و اجتماعی، آموزشی، سیاسی، مشارکت علمی، ارتباط با صنعت و تجاری‌سازی توجه داشته و در این بین، معیارهای زیرساختی، فرهنگی و اجتماعی، پژوهشی و آموزشی، به‌ترتیب بیشترین تمرکز را در اسناد بالادستی نظام آموزش عالی به خود اختصاص داده‌اند.

از سوی دیگر، بررسی ادبیات پژوهش در بخش دوم زمینه مرتبط با پژوهش، یعنی توسعه منابع مالی درون واحدهای آموزشی نشان می‌دهد، توسعه منابع مالی به عنوان راهبردی مهم برای توسعه فعالیت‌ها و پاسخگویی به اهداف جدید در درون واحدهای آموزشی استفاده شده و عنصر مهمی در تضمین پایداری این واحدها قلمداد می‌شود (Florian & Toc, 2018). در این ارتباط سه عامل به عنوان عوامل تقویت‌کننده فرایند توسعه منابع مالی در درون واحدهای دانشگاهی معرفی شده است؛ که از آن‌ها می‌توان به کاهش مستمر و فزاینده کمک‌ها و منابع عمومی دولتی، مقررات‌زدایی^۱ و کاهش اعمال کنترل بر واحدهای دانشگاهی از طریق فعال نمودن نیروهای بازار و خلاقیت بیشتر در یافتن منابع جدید و طراحی مشوق‌های ترویجی و عملکردی برای واحدهای دانشگاهی موفق در یافتن منابع مالی جدید اشاره نمود (Kretovics & Michael, 2005). با این حال، فعال نمودن مکانیسم بازار و مشارکت مالی ذینفعان در نظام آموزش عالی، همواره با نگرانی‌هایی درباره کاهش دسترسی گروه‌های کم درآمد همراه بوده است (Dearden et al, 2010). به‌عبارتی دیگر با توجه به اینکه توانایی اقتصادی ذینفعان و متقاضیان آموزش‌های مهارتی برای مشارکت در هزینه‌های آموزشی محدود بوده است^۲؛ چنانچه بیش از حد به این قشر فشار اقتصادی وارد شود، این افراد از میزان تقاضای خود برای ورود به مراکز آموزشی، خواهند کاست.

رویکرد دیگر در زمینه توسعه منابع مالی به مدیریت هزینه‌کرد در واحدهای آموزشی به عنوان سازوکاری برای رسیدن به کارایی و بهره‌وری در درون این واحدها اختصاص داشته است، که عمدتاً حول محور کاهش در جذب نیروی انسانی، بازنگری در برنامه‌های مالی، محدودیت در انتقال و کاهش کارکنان پاره‌وقت از جمله دانشگران،

^۱ Deregulation

^۲ با عنایت به اینکه بخش زیادی از این آموزش‌ها در کشور، مختص تکنسین‌های فنی و اجرایی واحدهای تولیدی و خدماتی و اقشار کم بهره‌مند است، بیم آن می‌رود که با افزایش هزینه‌های تحصیلی، سهم و تقاضای این آموزش‌ها در کشور با کاهش روبه‌رو شود.

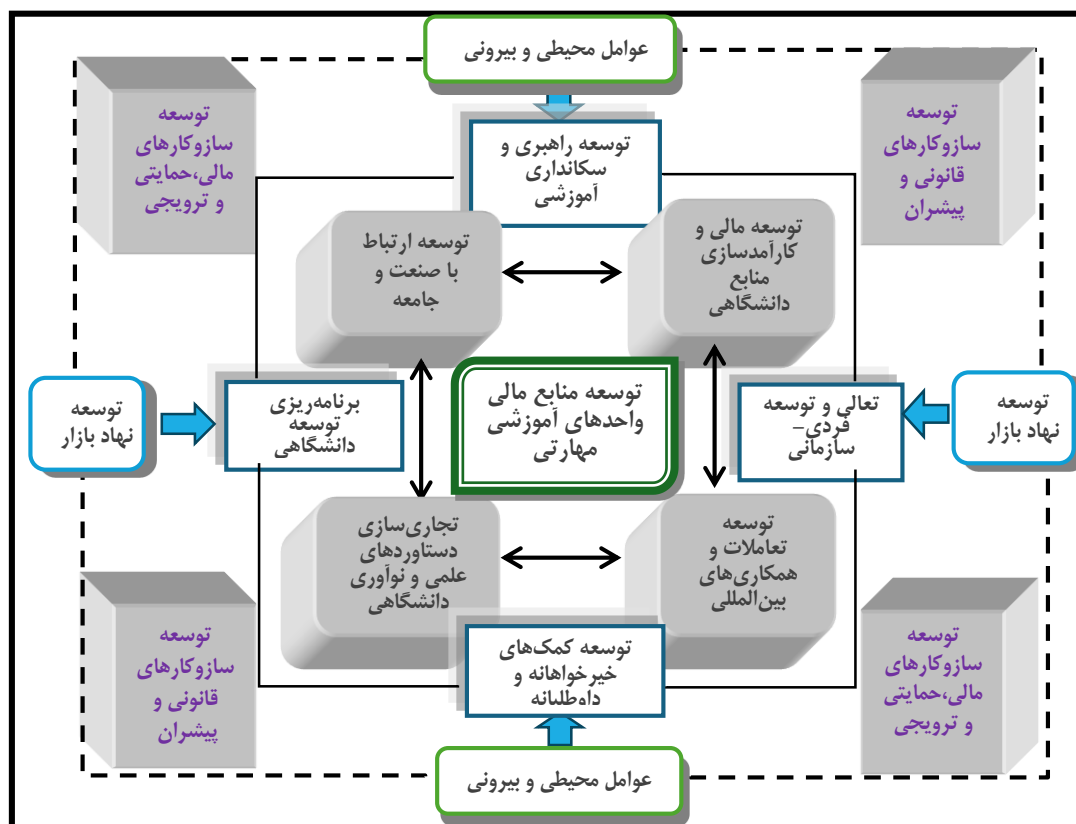
مرخصی‌های اجباری بدون حقوق و ادغام شغلی، بدون توجه به راهبردهای کلان و جامع در سطح واحدهای دانشگاهی بوده است (Varghese & Panigrahi, 2023).

رویکرد دیگری که به توسعه منابع مالی در درون واحدهای آموزشی مهارتی کمک شایانی نموده است، توسعه ارتباط با صنعت و تجاری‌سازی دستاوردهای علمی و نوآوری دانشگاهی بوده است. در سال‌های اخیر تحقیقات زیادی در مورد نوآوری مشارکتی انجام شده است، که بیشتر بر حالت، انگیزه و سازوکار عملکردی آن، از منظر کلان متمرکز بوده است (Ren et al, 2015). از مزایای این تعامل، می‌توان به بهره‌مندی محققان از منافع آتی آن اشاره نمود؛ که این موضوع خود جهت‌دهنده تحقیقات جدید دیگری بوده که منابع مالی بیشتری را برای دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی فراهم آورده است (parkmen et al, 2011). نوآوری در مناطقی که از نظام مالی توسعه‌یافته‌تر و سرمایه‌گذاری آموزشی قوی‌تر برخوردار بوده‌اند، تأثیر بیشتری داشته و این اثرات به واسطه مداخله دولت، مرکزیت شهر و سطح آموزش محلی و مهارتی، همواره تعدیل می‌شود (Xuan et al, 2025). نکته قابل توجه در این زمینه این است که مشارکت دانشگاه با صنعت، اثرات حاشیه‌ای شبکه‌سازی، آموزش و تامین مالی را بر روی نوآوری دانشگاهی تشدید می‌نماید (Marlen & Mate Miklos, 2025).

بخش دیگری از تحقیقات مرتبط با توسعه منابع مالی دانشگاهی را مطالعات مربوط به تعالی و توسعه فردی-سازمانی تشکیل داده است. این محور با در نظر گرفتن مقوله‌هایی از جمله توسعه دانش و مهارت‌افزایی نیروی انسانی در زمینه مالی و اقتصادی، تقویت توانمندی‌های رفتاری، ارتقای فرهنگ دانشگاهی و ساختار سازمانی مناسب توسعه منابع مالی، نقش مهمی را در زمینه توسعه منابع مالی در سطح واحدهای دانشگاهی ایفا نموده است. به صورت نمونه (Sikipa, 2019; Abrams, 2017) بر ارتباط مستقیم آموزش افراد شاغل در دانشگاه‌ها و نیز اهمیت کسب دانش و تخصص اعضای هیأت‌امنا برای مدیریت بهتر و افزایش منابع درآمدی، تأکید داشته‌اند. همچنین (Monajemzadeh et al, 2022; Keykha, 2022; Izadi & Rabiei, 2021; Gasman & Sorrell, 2017, Yoshioka Kobayashi, 2019, Tsuma & Mugambi, 2014) نیز بر نقش آموزش نیروی انسانی، اعضای هیأت علمی و مدیران، بهره‌مندی از فرهنگ حامی و ساختار سازمانی منعطف به‌منظور توسعه سازمان و یافتن منابع مالی جدید در دانشگاه‌ها تأکید داشته‌اند.

سرآخر مطالعات مرتبط با توسعه منابع مالی، به بررسی نقش عوامل محیطی و بیرونی به‌عنوان عامل خارج از اراده و اختیار واحدهای دانشگاهی، اختصاص داشته است. نتایج مطالعات مرتبط نشان می‌دهد عوامل محیطی و بیرونی بر فرایند توسعه منابع مالی در سطح واحدهای آموزشی تأثیر گذاشته و موجبات تسهیل یا تضعیف منابع مالی در درون این واحدها را فراهم می‌آورد. به‌عنوان نمونه (Ramazani et al, 2019) در تحلیل عوامل محیطی آموزش عالی به مشکلاتی چون ضعف عوامل سیاسی با مفاهیمی همچون تمرکزگرایی، نظارت سیاسی، تعدد مجاری سیاست‌گذار و تصمیم‌گیرنده، محدود بودن اختیارات دانشگاه‌ها، هنجارها و رسوم حاکم بر آموزش عالی، منطبق نبودن با تحولات و تغییرات بیرونی، تأکید داشته‌اند.

بر این اساس مرور نتایج ادبیات پژوهش منتج به استخراج الگوی مفهومی توسعه منابع مالی واحدهای آموزشی مهارتی از طریق مرور نظام‌مند دستاوردهای مطالعات انجام شده با استفاده از رویکرد کیفی و روش فراترکیب و کدگذاری سه‌مرحله‌ای (Strauss & Corbin, 1990) شده است، که این چارچوب مفهومی در شکل (۱) ارائه شده است.

شکل ۱. چارچوب مفهومی توسعه منابع مالی واحدهای دانشگاهی مهارتی (Motaghi et al, 2025)

در انتها مطالعه دقیق اسناد قانونی فرادستی به عنوان نقشه راه نظام آموزش عالی کشور، نشان می‌دهد این اسناد الزامات و راهکارهای متعددی را برای تامین و توسعه منابع مالی ترسیم نموده‌اند، که غفلت از اجرای دقیق مفاد این اسناد و عدم بهره‌گیری از ظرفیت‌های قانونی موجود، از جمله دلایل اصلی بروز مشکلات مالی در سطح واحدهای آموزشی مهارتی شده است. بنابراین، شناخت دقیق این اسناد و استخراج راهکارهای کاربردی از آن در زمینه توسعه منابع مالی، ضرورتی انکارناپذیر است. از این رو پژوهش حاضر با هدف ارزیابی سیاست‌های توسعه منابع مالی از منظر اسناد فرادستی آموزش عالی، به دنبال پاسخ به این پرسش اصلی است که گزاره‌ها و سیاست‌های مالی منعکس شده در این اسناد، چه ابعادی از توسعه منابع مالی واحدهای آموزشی مهارتی را پوشش داده و چه شکاف ساختاری در این سیاست‌ها در سطح کلان نظام آموزشی عالی وجود دارد. پاسخ به این پرسش می‌تواند زمینه‌ساز بهبود سیاست‌گذاری آتی در سطح نظام آموزش عالی کاربردی و حرفه‌ای (مهارتی) و شناسایی نقاط قوت و ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای بیرونی به شکل نظام‌مند باشد.

روش‌شناسی

مطالعه حاضر از نوع کیفی و با روش مطالعه اسنادی با استفاده از روش تحلیل مضمون انجام گرفته است. بر این اساس ابتدا مطالعه‌ای در حوزه اسناد بالادستی ذیل نظام آموزش عالی انجام شد. سپس متون اسناد قانونی به دقت مورد مطالعه و مذاقه قرار گرفت و پس از آن مضامین پایه این اسناد حول محور توسعه منابع مالی واحدهای دانشگاهی مهارتی شناسایی شد. برای تحلیل مضمون در این مطالعه سه مرحله انجام شده است: ۱- آماده‌سازی و ساماندهی (مرحله قبل از تحلیل شامل انتخاب محتوای مرتبط، بیان اهداف و بیان

ملاک‌هایی برای تفسیر نهایی؛ ۲- بررسی مواد و اطلاعات (انتخاب واحدها و مقوله‌ها)؛ ۳- پردازش داده‌ها (Sarmad et al, 2011). دسته‌بندی و مرتب کردن کدهای باز در قالب مضامین پایه استنتاجی از اسناد قانونی با استناد به معیارهایی چون شرایط علی، ایده محوری، شرایط زمینه‌ای، شرایط میانجی، راهبرد کنش متقابل و پیامدها (Strauss & Corbin, 1990) انجام شده است. میدان مطالعه پژوهش حاضر در بخش واکاوی اسناد فرادستی آموزش عالی در بردارنده ۱۸ سند قانونی بوده است، که طی بازه زمانی (۱۳۸۳-۱۴۰۳) انتخاب شده‌اند.^۱ شناسایی این اسناد با جستجو در سامانه‌های اطلاعاتی مجلس شورای اسلامی، سازمان برنامه و بودجه، شورای انقلاب فرهنگی و مجمع تشخیص مصلحت نظام انجام شده است، که فهرست آن‌ها به ترتیب زمان تصویب در جدول (۱) آورده شده است. ملاک انتخاب و تعیین این اسناد توجه به جایگاه قانونی و زمان تصویب‌شان توسط مراجع ذی‌صلاح، لازم‌الاجرا بودن آن‌ها در زمان انجام پژوهش در نظام آموزش عالی و دارا بودن حداقل سه گزاره سیاستی مرتبط با توسعه منابع مالی در سطح واحدهای آموزشی مهارتی، بوده است. در این زمینه اطلاعات مستخرج از اسناد از ابتدا وارد محیط نرم‌افزار اکسل شدند و تمامی مراحل تحلیل روی داده‌ها در این محیط انجام گرفت. واحدهای تحلیل، شامل گزاره‌های سیاستی استنتاجی از اسناد فرادستی و سپس مقوله‌بندی و طبقه‌بندی نمودن عناصر تشکیل‌دهنده، به وسیله تمایز و سپس گروه‌بندی بر اساس شباهت‌ها و ملاک‌های تعریف‌شده، بوده است. در گام بعدی پردازش و تجزیه و تحلیل داده‌ها و تفسیر نتایج از مضامین پایه و کلیدی استنتاجی از اسناد فرادستی آموزش عالی، صورت پذیرفته است. سرآخر با هدف کنترل کیفیت و اطمینان از پایایی تحلیل‌ها از شاخص کاپای کوهن استفاده شده است. بر این اساس پس از تحلیل کیفی گزاره‌های سیاستی ذیل توسعه منابع مالی دانشگاهی و تهیه سیاهه واری برای ارزیابی شاخص‌های استنتاجی ذیل مضامین اصلی و فرعی، این چارچوب در اختیار ۲ نفر از خبرگان و متخصصان مدیریت منابع مالی و آموزش‌های مهارتی قرار گرفت. سپس دسته‌بندی انجام گرفته توسط خبرگان با دسته‌بندی انجام گرفته توسط پژوهشگر، مقایسه و با توجه به درجه توافق افراد خبره با مقوله‌بندی انجام گرفته در پژوهش، مقدار شاخص کاپای کوهن محاسبه شد. در نهایت بررسی نتایج این مرحله و روابط درونی میان گزاره‌های سیاستی، چارچوب ارزیابی سیاست‌های توسعه منابع مالی واحدهای دانشگاهی مهارتی از منظر اسناد فرادستی ارائه شد.

جدول ۱- فهرست اسناد فرادستی مطالعه شده

ردیف	عنوان اسناد قانونی	مرجع تصویب	سال تصویب
۱	قانون اهداف، وظایف و تشکیلات وزارت علوم، تحقیقات و فناوری	مجلس شورای اسلامی	۱۳۸۳
۲	نقشه جامع علمی کشور	شورای انقلاب فرهنگی	۱۳۸۹
۳	سیاست‌های کلی نظام اداری	مجمع تشخیص مصلحت نظام	۱۳۸۹
۴	قانون حمایت از شرکت‌ها و موسسات دانش‌بنیان و تجاری‌سازی نوآوری و اختراعات	مجلس شورای اسلامی	۱۳۸۹
۵	سیاست‌های کلی اشتغال	مجمع تشخیص مصلحت نظام	۱۳۹۰
۶	قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین	مجلس شورای اسلامی	۱۳۹۰
۷	سیاست‌های کلی تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی	مجمع تشخیص مصلحت نظام	۱۳۹۱
۸	سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی	مجمع تشخیص مصلحت نظام	۱۳۹۲
۹	سند دانشگاه اسلامی	شورای انقلاب فرهنگی	۱۳۹۲
۱۰	قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)	مجلس شورای اسلامی	۱۳۹۳
۱۱	سیاست‌های کلی علم و فناوری (نظام آموزش عالی، تحقیقات و فناوری)	مجمع تشخیص مصلحت نظام	۱۳۹۳
۱۲	طرح آمایش آموزش عالی (در چارچوب نقشه جامع علمی کشور)	شورای انقلاب فرهنگی	۱۳۹۴

^۱ در این پژوهش از بررسی اسنادی همچون قوانین برنامه‌های توسعه قبلی و سیاست‌های کلی مرتبط با آن‌ها که در حال حاضر منقضی و از موضوعیت خارج شده‌اند، صرف نظر شده است.

ردیف	عنوان اسناد قانونی	مرجع تصویب	سال تصویب
۱۳	قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور	مجلس شورای اسلامی	۱۳۹۴
۱۴	قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور	مجلس شورای اسلامی	۱۳۹۵
۱۵	قانون نظام جامع آموزش و تربیت فنی، حرفه‌ای و مهارتی	مجلس شورای اسلامی	۱۳۹۶
۱۶	سیاست‌های کلی برنامه هفتم توسعه	مجمع تشخیص مصلحت نظام	۱۴۰۱
۱۷	قانون جهش تولید دانش بنیان	مجلس شورای اسلامی	۱۴۰۱
۱۸	برنامه هفتم پیشرفت	مجلس شورای اسلامی	۱۴۰۳

یافته‌های پژوهش

بر اساس تحلیل مضمون انجام شده، محورهای اصلی استنتاجی از اسناد فرادستی شامل ۱۸۴ مضمون پایه بوده است که این مضامین قابل خوشه‌بندی ذیل ۳۴ مضمون فرعی و ۱۲ مضمون اصلی سازمان‌دهنده توسعه منابع مالی واحدهای دانشگاهی مهارتی، شامل: "توسعه راهبری و سکانداری آموزشی"، "توسعه مالی و کارآمدسازی منابع دانشگاهی"، "توسعه ارتباط با صنعت و جامعه"، "تجاری‌سازی دستاوردهای علمی و نوآوری دانشگاهی"، "توسعه تعاملات و همکاری‌های بین‌المللی"، "برنامه‌ریزی توسعه دانشگاهی"، "تعالی و توسعه فردی-سازمانی"، "توسعه کمک‌های خیرخواهانه و داوطلبانه"، "توسعه سازوکارهای قانونی و پیشران"، "توسعه سازوکارهای مالی، حمایتی و ترویجی"، "توسعه نهاد بازار" و "عوامل محیطی و بیرونی"، می‌شوند. همان‌طور که بیان شد با هدف کنترل کیفیت و اطمینان از پایایی تحلیل‌ها از شاخص کاپای کوهن استفاده شد. بدین‌منظور علاوه بر فرایند خود بازبینی محقق^۱، که به عنوان راهبردی برای اعتباربخشی یافته‌ها توسط پژوهشگر انجام شده است؛ از ۲ تن از خبرگان عرصه مدیریت منابع مالی و آشنا به ویژگی‌های آموزش‌های مهارتی، خواسته شد بدون هیچ‌گونه جهت‌دهی، گزاره‌های سیاستی استنتاجی از اسناد قانونی را ذیل مقوله‌های فرعی و مقوله‌های اصلی احصا شده از مرور نظام‌مند فراترکیب، دسته‌بندی کنند. سپس دسته‌بندی انجام گرفته توسط خبرگان با دسته‌بندی انجام گرفته توسط پژوهشگر، مقایسه و با توجه به درجه توافق افراد خبره با مقوله‌بندی انجام گرفته در پژوهش، مقدار شاخص کاپا با استفاده از نرم افزار SPSS محاسبه شد. مقادیر حاصل در جدول (۲) نشان از تأیید و پذیرش درجه توافق میان اعضای خبره و محقق دارد.

جدول ۲- آزمون توافق تحلیل کدگذاری توسط پژوهشگر و خبرگان

عنوان	مقدار	انحراف معیار برآوردی	برآورد معناداری (T)	سطح معناداری (Sig)
عضو خبره شماره ۱	درجه توافق کاپا ۰/۷۳	۰/۱۳	۴/۹۶	۰/۰۰۱
عضو خبره شماره ۲	درجه توافق کاپا ۰/۶۲	۰/۱۶	۳/۰۱	۰/۰۰۳
خود بازبینی محقق	درجه توافق کاپا ۰/۸۱	۰/۱۱	۷/۲۳	۰/۰۰۰

در جدول (۳) مضامین سازمان‌دهنده اصلی و فرعی و گزاره‌های سیاستی، استنتاجی از اسناد با ذکر کد هریک از اسناد، آمده است. برای اختصار، از ذکر عناوین اسناد فرادستی در این جدول خودداری شده و شماره‌های ذکر شده در جدول (۱)، نشان‌دهنده عنوان هریک از اسناد قانونی بوده است.

جدول ۳- مضامین سازمان‌دهنده اصلی و فرعی و گزاره‌های سیاستی استنتاجی از اسناد فرادستی

مضامین اصلی	مضامین فرعی	مضامین پایه (گزاره‌های سیاستی)	کدسند فرادستی
		برنامه‌ریزی اجرایی، آموزشی و تحقیقاتی متناسب با نیازها و تحولات علمی و فنی	۱

^۱ Self-monitoring

مضامین اصلی	مضامین فرعی	مضامین پایه (گزاره‌های سیاستی)	کدگذاری فردا
توسعه راهبری و سکانداری آموزشی	حکمرانی آموزش عالی	طراحی نظام استعدادیابی و جذب پژوهشگران	۹
		نظارت و ارزیابی سالانه عملکرد فعالیت‌های دانشگاه‌ها	۱
		تمرکززدایی و انتقال قدرت تصمیم‌گیری در قالب شکل‌گیری مدیریت منطقه‌ای	۱۲
		روزآمدسازی و ارتقای نظام آموزشی و پژوهشی	۱۶
		زمینه‌سازی جذب و نگهداشت نیروی انسانی متخصص در استان‌های کمتر توسعه‌یافته	۳
		هدایت منابع و بودجه‌های آموزشی و پژوهشی به سوی نیازها و مأموریت‌های ملی	۲
		استقلال مالی و مستثنی شدن از قوانین عمومی از طریق افزایش اختیارات هیات‌امنا	۱۴
		حفظ و تحکیم آزادی علمی و استقلال دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی	۱
		تأکید بر شایسته‌سالاری برای انتخاب، انتصاب و ارتقای مدیران	۹
		بازنگری و اصلاح فرایندهای ارائه خدمات با رعایت کیفیت و دسترسی عادلانه	۱۸
سیاست‌گذاری فعالانه درون دانشگاهی	سیاست‌گذاری فعالانه درون دانشگاهی	دانش‌گرایی نظام اداری با بکارگیری اصول مدیریت دانش و یکپارچه‌سازی اطلاعات	۳
		تحول در نظام اداری با تأکید بر هوشمندسازی و تحقق دولت الکترونیک	۱۶
		اثربخشی و کارایی در فرایندها و روش‌های اداری به‌منظور تسهیل در ارائه خدمات	۳
		ساماندهی و تسهیل نظام تامین مالی واحدهای آموزشی	۲
		امکان کسب منابع اختصاصی تحت عناوین مختلف ^۱	۶
		گسترش مراکز آموزشی با بهره از منابع غیر دولتی و مردمی متناسب با نیاز کشور	۲
		ایجاد شبکه هماهنگی و همکاری فعالیت‌های مالی بین نهادهای تامین مالی	۲
		تدارک منابع مالی و مشارکت در تقویت و حمایت از توسعه فناوری‌های بومی	۱
		ساماندهی نظام تأمین مالی توسعه علم و فناوری	۲
		تخصیص با لحاظ نمودن تمرکززدایی و مأموریت‌گرایی در موضوعات مورد نیاز منطقه	۲
توسعه مالی و کارآمدسازی منابع دانشگاهی	تخصیص بهینه دانشگاهی	پیشنهاد تخصیص منابع مالی مورد نیاز در حوزه‌های علوم، تحقیقات و فناوری	۱
		توزیع عادلانه فرصت‌ها و امکانات تحصیلی	۱۱
		تخصیص منابع مالی به دانشگاه‌ها به عنوان کمک	۱۰
		هدفمندسازی حمایت‌های مالی دولت در راستای افزایش کارآمدی و پاسخگویی	۲
		دریافت صد درصدی وجوه واریزی در قالب اعتبار اختصاصی برآورد شده در قانون	۶
		ارتقای شاخص‌های بهره‌وری در نظام علم و فناوری و نوآوری	۲
		ممانعت از ایجاد تعهد مازاد بر منابع و الزام به‌بهره‌گیری از ظرفیت‌های در اختیار	۱۰
		موقوف شدن اختیارات جذب و بکارگیری نیروی انسانی	۱۸
		اخذ مجوزهای قانونی قبل از هرگونه استخدام جدید و توسعه تشکیلات اداری	۱۴
		ممنوعیت افزایش تعهدات مالی توسط هیات‌های امنا بدون پیش‌بینی بار مالی آن	۱۸
صرفه‌جویی و مدیریت هزینه‌ها	صرفه‌جویی و مدیریت هزینه‌ها	هزینه‌کرد اعتبارات عمومی بر اساس بودجه تفصیلی مصوب هیات‌امنا	۱۴
		استقرار چرخه بهره‌وری و ارائه برنامه عملیاتی با هدف حل مسائل اولویت‌دار	۱۸

درآمدهای اختصاصی که دانشگاه‌ها مجاز به تحصیل آن هستند، ناشی از موارد ذیل می‌باشد. ارائه خدمات آموزشی کوتاه‌مدت، بلندمدت و خاص، واگذاری حق استفاده از مالکیت‌های فکری، خدمات مشاوره‌ای، اجرایی، فنی، علمی، کارگاهی، تولیدی و آزمایشگاهی، ارائه خدمات یا واگذاری حق استفاده از امکانات چاپ و تکثیر، فروش انواع محصولات کشاورزی، دامداری، فرهنگی و فنی مهندسی، استفاده و واگذاری موقت اموال غیرمنقول مازاد بر احتیاج بدون حق تصرف مالکانه، درآمد ناشی از برگزاری همایش‌ها، نشست‌ها، کارگاه‌های آموزشی و نظایر آن (دستورالعمل انواع و نحوه وصول و مصرف درآمدهای اختصاصی، آیین نامه مالی و معاملاتی دانشگاه‌ها)

مضامین اصلی	مضامین فرعی	مضامین پایه (گزاره‌های سیاستی)	کدگذاری فردا
		بهبودسازی عملکرد و ارتقای بهره‌وری	۱۱
		تأکید بر افزایش بهره‌وری کل عوامل تولید (منابع انسانی، سرمایه، فناوری و مدیریت)	۱۶
		سازماندهی نظام حرفه‌ای مبتنی بر دانش علمی و فنی برای اداره واحدهای اقتصادی	۲
		ارتقای آموزش، مهارت، خلاقیت و کارآفرینی در نیروی انسانی	۸
	مدیریت حرفه‌ای و برنامه‌ریزی مالی	توسعه جذب و به‌کارگیری منابع انسانی متخصص در مراکز علمی دولتی و غیردولتی	۲
		عدالت محوری در جذب، تداوم خدمت و ارتقای منابع انسانی	۳
		بالابردن توان مدیریت منابع انسانی و ارتقای صلاحیت علمی و حرفه‌ای	۲
		جهت‌دهی آموزش، پژوهش، فناوری و نوآوری به سمت حل مسائل و نیازهای کشور	۲
	تعامل دو سویه با صنعت و جامعه	تقویت ارتباط دانشگاه‌ها با بخش‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی	۱
		التزام بخشی دانشگاه به تشکیل کارگروه ارتباط با صنعت با حضور نمایندگان صنعت	۱۷
		ساماندهی فن‌بازارهای عمومی و ایجاد فن‌بازارهای تخصصی در حوزه‌های اولویت‌دار	۲
		ساماندهی نظام مالکیت فکری در حوزه‌های علم و فناوری	۲
		همکاری با واحدهای تولیدی دارای بخش تحقیق و توسعه با اولویت استان محل استقرار آن صنعت	۱۷
	راهبری و سیاستگذاری مشترک	حمایت از مالکیت فکری و معنوی و تکمیل زیرساخت‌ها و قوانین مرتبط	۱۱
		فراهم نمودن زمینه حمایت از حقوق مالکیت معنوی و ثبت در مراجع ذی‌ربط	۱
	توسعه ارتباط با صنعت و جامعه	ارتقای کارآمدی و تمرکز بر حل مسائل و رفع نیازهای دستگاه‌های مربوطه	۲
		تلفیق آموزش و مهارت و جلب همکاری واحدهای اقتصادی و استفاده از ظرفیت آن‌ها	۳
		توسعه مراکز رشد و پارک‌های فناوری با تأکید بر مشارکت بخش غیردولتی	۲
	الزامات ساختاری - اقتصادی	متناسب‌سازی سطوح و رشته‌های تحصیلی با نیازهای تولید و اشتغال	۱۱
		پدیدآوردن آینده شغلی برای برآوردن نیازهای جامعه	۲
		فعال‌سازی کلیه امکانات و منابع مالی، انسانی و علمی به‌منظور توسعه کارآفرینی	۸
		ارتقای سهم اعتبارات پژوهشی بخش غیردولتی از تولید ناخالص داخلی	۲
		ارتباط مستمر و هم‌افزا بین سه جریان تولید، انتشار، کاربرد و توسعه دانش	۲
	شبکه‌سازی دانشگاهی	توسعه و تقویت شبکه‌های ارتباطات ملی و فراملی میان دانشگاه‌ها، دانشمندان و پژوهشگران با بنگاه‌های توسعه فناوری و نوآوری داخلی و خارجی	۱۱
		همکاری جهت شبکه‌سازی و تناسب رشته‌های تحصیلی با نیاز بازار کار	۱۴
		حمایت مادی و معنوی از فرایند تبدیل ایده به محصول	۱۱
		تجاری‌سازی و بهره‌گیری از انتقال دانش فنی و فناوری‌های روز و ایجاد نظام ملی نوآوری	۷
		سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی به‌منظور تقویت فرایند تبدیل ایده به محصول	۹
	مدیریت و راهبری تحقیقات دانشگاهی و نوآوری‌ها	جهت‌دادن چرخه علم و فناوری و نوآوری به ایفای نقش موثر در اقتصاد	۲
		تسهیل تبدیل دستاوردهای پژوهشی به فناوری و گسترش کاربرد آن	۷
		ساماندهی شرکت‌های دولتی و الزام آن‌ها به تامین منابع مورد نیاز تحقیقات	۲
		اجازه به اعضای هیات علمی برای راه‌اندازی یا مشارکت در شرکت‌های دانش‌بنیان	۱۴
		تعیین سهم بخش غیردولتی در تامین هزینه‌های تحقیقاتی به میزان پنجاه درصد	۲
		ثبت و اعتبارسنجی مالکیت فکری در حوزه علم و فناوری در قوه مجریه	۲
		در اختیار قراردادن املاک دستگاه‌های اجرایی برای استقرار شرکت‌های دانش‌بنیان و واحدهای خلاق بدون واگذاری مالکیت	۱۷
	توسعه زیرساخت‌های فنی،	افزایش سهم محصولات مبتنی بر دانش و فناوری داخلی به بیش از ۵۰٪ تولید داخلی	۲

مضامین اصلی	مضامین فرعی	مضامین پایه (گزاره‌های سیاستی)	کدگذاری فردا
تجاری‌سازی تحقیقات دانشگاهی	تجاری‌سازی تحقیقات دانشگاهی	اختصاص بخشی از امکانات نهادهای عمومی برای تکمیل زنجیره ارزش از طریق همکاری با شرکت‌های دانش‌بنیان و واحدهای فناور مستقر در مراکز رشد	۱۷
		توسعه منابع نهادهای مالی نظام علم و فناوری و نوآوری از جمله صندوق‌های سرمایه‌گذاری خطرپذیر و صندوق‌های توسعه فناوری	۲
		بخشودگی مالیاتی معادل هزینه‌های تحقیقاتی و پژوهشی اشخاص حقوقی خصوصی و تعاونی‌ها در واحدهای تولیدی و صنعتی در قالب قرارداد منعقد با دانشگاه‌ها	۱۳
		تکمیل نظام ثبت اختراع از جمله دفاتر تنظیم و پیگیری حقوقی ثبت اختراع و اکتشاف	۲
		پوشش بیمه‌ای برای کاهش خطرپذیری دستاوردها و محصولات نوآوری	۴
		تاسیس صندوق نوآوری و شکوفایی جهت ارائه تسهیلات به شرکت‌های دانش‌بنیان	۴
		مشارکت در شرکت‌های دانش‌بنیان، برای تجاری‌سازی نتایج تحقیقات	۱۰
		بهره‌مندی از مزایای قانونی مناطق آزاد به‌منظور توسعه شرکت‌های دانش‌بنیان	۴
		تلفیق آموزش با تربیت، پژوهش و مهارت	۲
		ارائه دروس عملی و فراگیری حداقل یک مهارت کاربردی در میان دانش‌آموختگان	۱۸
ماموریت‌گرایی در تحقیقات دانشگاهی	ماموریت‌گرایی در تحقیقات دانشگاهی	همه‌انگهی میان نظام آموزش رسمی و غیررسمی در کشور و کاهش فاصله میان آن	۲
		اصلاح نظام تحقیقاتی در قالب پروژه‌های هدفمند و الویت‌دار مبتنی بر نیازها و مزیت‌ها	۱۸
		تشویق به هزینه‌کرد بخشی از اعتبارات طرح‌های مطالعاتی به پژوهش‌های پایه	۲
		انجام تحقیق و توسعه توسط شرکت‌های دانش‌بنیان جهت نیل به خودکفایی	۴
		استفاده از ظرفیت‌های فنی ایرانیان خارج از کشور و جذب متخصصان برجسته	۱۱
		ایجاد زمینه تحصیل دانشجویان خارجی در دانشگاه‌های واجد شرایط	۹
		توسعه همکاری‌های علمی بین‌المللی و اتخاذ تدابیر لازم به منظور نهادینه نمودن همکاری‌ها و مبادلات علمی با مراکز علمی-تحقیقاتی منطقه‌ای	۱
		احداث واحدهای دانشگاهی با مشارکت دانشگاه‌های بین‌المللی در مناطق مرزی و خارج از کشور با الویت کشورهای همسایه به صورت خودگردان	۱۸
		همکاری بین‌المللی با اولویت کشورهای جهان اسلام با توجه به مزیت‌های نسبی	۲
		تسهیل همکاری با موسسات خارجی و گسترش تعاملات فناورانه با کشورهای پیشرفته	۲
توسعه تعاملات و همکاری‌های بین‌المللی	توسعه تعاملات و همکاری‌های بین‌المللی	تعامل هدفمند با مراکز آموزشی و پژوهشی معتبر بین‌المللی به ویژه در جهان اسلام	۹
		گسترش همکاری در حوزه‌های علوم و فناوری با مراکز علمی معتبر بین‌المللی	۲
		تاسیس شعب در مناطق آزاد تجاری-صنعتی و در خارج از کشور به صورت خودگردان	۱۴
		امکان پذیرش دانشجویان خارجی و ایرانی مشغول به تحصیل در سایر کشورها	۶
		همکاری فعال در حوزه علم و فناوری با سایر کشورها و مراکز کاربردی و فنی معتبر	۱۱
		حمایت از طرح‌های پژوهشی و فناوری کاربردی بین‌المللی با سرمایه‌گذاری مشترک	۲
		ارتباط علمی، کاربردی و فنی دانشگاه‌ها با مراکز صنعتی و سازمان‌های مشابه خارجی	۱
		توسعه مهارت‌ها با مشارکت بخش خصوصی، به‌منظور ارتقای سهم کشور از بازارهای خارجی	۲
		ارتقای دانش و مهارت نیروی کار متناسب با معیارهای جهانی در جهت پاسخگویی به نیاز بازارکار	۲
		توانمندسازی و ارتقای بهره‌وری نیروی کار با افزایش انگیزه، مهارت و خلاقیت	۷
برنامه‌ریزی توسعه دانشگاهی	برنامه‌ریزی توسعه دانشگاهی	بهره‌گیری جامعه از توانایی و قابلیت‌های صاحبان مهارت و خبرگان بدون مدرک	۲
		تسهیل اشتغال‌پذیری دانش‌آموختگان در کسب و کارها	۱۲
		سازماندهی نظام حرفه‌ای مبتنی بر دانش علمی و فنی برای اداره واحدهای اقتصادی	۲

مضامین اصلی	مضامین فرعی	مضامین پایه (گزاره‌های سیاستی)	کدگذاری فردا
توانمندسازی دانشگاهی	توانمندسازی دانشگاهی	توانمندسازی بخش غیردولتی در نظام علم و فناوری و کاهش تصدی‌گری دولت	۲
		توانمندسازی در راستای محور قراردادن رشد بهره‌وری در اقتصاد	۱۵
		ارتقای توانمندی‌های دانش‌آموختگان در کسب و کار و ایجاد شغل	۱۲
		افزایش اختیارات دانشگاه‌ها در تولید برنامه و محتوای آموزشی مورد نیاز مناطق مختلف	۲
توسعه دانش و مهارت‌های منابع انسانی در زمینه مالی و اقتصادی	توسعه دانش و مهارت‌های منابع انسانی در زمینه مالی و اقتصادی	ایجاد تناسب بین مراکز آموزشی و پژوهشی با نیازهای بازارکار	۷
		ارائه و توسعه خدمات آزمایشگاهی با مشارکت بخش غیردولتی	۲
		آموزش نیروی انسانی متخصص، ماهر و کارآمد متناسب با نیازهای بازارکار	۵
		ارتقای صلاحیت حرفه‌ای و مرجعیت علمی و اجتماعی دانشگران، پژوهشگران و فناوران	۲
تقویت توانمندی‌های شناختی و رفتاری	تقویت توانمندی‌های شناختی و رفتاری	بهسازی و ارتقای سطح دانش، تخصص و مهارت‌های منابع انسانی	۳
		توسعه مهارت‌های تحقیقاتی دانشگران و محققان و دسترسی به منابع اطلاعاتی	۲
		تقویت روحیه جهادی در ایجاد ارزش، تولید ثروت، بهره‌وری، کارآفرینی و سرمایه‌گذاری	۸
		نهادینه‌سازی وجدان‌کاری، انضباط اجتماعی، امنیت‌داری و اهتمام در حفظ بیت‌المال	۳
تعالی و توسعه فردی - سازمانی	فرهنگ سازمانی حامی توسعه منابع مالی	تاکید بر پرورش انسان‌های کارآفرین، خودباور، خلاق و نوآور	۲
		ایجاد زمینه رشد معنوی منابع انسانی	۳
		توسعه فرهنگ استفاده از نظرات متخصصان و صاحب‌نظران در تصمیمات اقتصادی	۷
		تقویت فرهنگ کار، تولید، کارآفرینی و اخلاق حرفه‌ای مبتنی بر ارزش‌های اسلامی و ملی	۱۵
ساختار سازمانی مناسب توسعه منابع مالی	ساختار سازمانی مناسب توسعه منابع مالی	قانون‌گرایی، اشاعه فرهنگ مسئولیت‌پذیری اداری و اجتماعی و پاسخگویی	۳
		توسعه فرهنگ پژوهش محوری و کارآفرینی	۲
		نهادینه‌سازی فرهنگ خودکنترلی	۳
		نهادینه‌کردن فرهنگ مهارت‌گرایی و کارآفرینی	۲
توسعه کمک‌های خیرخواهانه و داوطلبانه	توسعه جریان موقوفات	چابک‌سازی، متناسب‌سازی و منطقی ساختن تشکیلات نظام اداری	۳
		بازنگری و اصلاح ساختارهای قانونی و مدیریتی دانشگاه	۹
		اصلاح ساختار، تدوین و تصویب ضوابط تشویقی خاص برای رشد سریع در حوزه‌های اولویت‌دار	۲
		انعطاف‌پذیری و عدم تمرکزگرایی با رویکرد افزایش اثربخشی، سرعت و کیفیت خدمات	۳
توسعه سازوکارهای	تدوین و قاعده‌گذاری مالی	تأکید بر تحول اساسی در ساختار و منطقی‌سازی اندازه آن	۸
		باز طراحی ساختار سازمانی و کاهش واحدهای سازمانی	۱۸
		حمایت از مشارکت‌های مردمی و نهادهای عمومی و غیردولتی	۲
		جلب مشارکت خیرین و تشویق جامعه به سمت وقف در حوزه‌های پژوهشی	۹
شناسایی چارچوبی جامع برای ارزیابی سیاست‌های توسعه منابع مالی واحدهای آموزشی مهارتی از منظر اسناد فردا	توسعه جریان موقوفات	حداکثر رساندن مشارکت آحاد جامعه با تسهیل و تشویق همکاری‌های جمعی	۸
		گسترش فرهنگ وقف	۲
		تشویق خیرین برای مشارکت در طرح‌های تملک‌داری‌های سرمایه‌ای با تامین سود و کارمزد تسهیلات دریافتی از شبکه بانکی	۱۳
		مشارکت بخش‌های غیردولتی در حوزه علوم و فناوری و توسعه سهم امور خیریه	۱۱
توسعه سازوکارهای	تدوین و قاعده‌گذاری مالی	افزایش سهم وقف و خیریه در توسعه و پشتیبانی از نهادهای علم و فناوری	۲
		روزآمد نمودن قوانین و مقررات نظام علم و فناوری کشور	۲
		تدوین سازوکارهای حقوقی برای ایجاد انتفاع برای دانشگاه‌ها و محققان	۲
		تقویت و ساماندهی قوانین و مقررات در عرصه‌های علمی، تحقیقاتی و فنی و تخصصی	۲

مضامین اصلی	مضامین فرعی	مضامین پایه (گزاره‌های سیاستی)	کدسند فرداستی
قانونی و پیشران	تنقیح قوانین موجود	بازنگری، اصلاح، یکپارچه‌سازی و ساده‌سازی قوانین و مقررات نظام علم و فناوری کشور	۲
		به‌روزرسانی قوانین و مقررات رفع فساد و زمینه‌های آن در مناسبات اداری	۱۶
		توجه به آیین‌نامه‌های مالی معاملاتی، اداری، استخدامی و تشکیلاتی مصوب هیات‌امنا	۱
		باز تعریف نظام ارتقای اعضای هیات علمی و پژوهشگران بر اساس ضوابط کیفی	۲
سازوکارهای مالی نوین		بازنگری و اصلاح مقررات انتصاب و ارتقای مدیران	۹
		ایجاد بازار فرابورس شرکت‌های دانش‌بنیان و حمایت از ورود آن‌ها به بازار بورس	۲
		توسعه منابع مالی از طریق مدیریت اموال و موقوفات با رعایت موازین شرعی و قانونی	۱۷
		تامین و توسعه منابع شرکت‌های تامین سرمایه و بانک‌های توسعه فناوری و نوآوری	۲
سرمایه‌گذاری دانشگاهی		تشویق دانش‌آموختگان به سمت ایجاد شرکت‌های دانش‌بنیان خصوصی در پارک‌ها و مراکز رشد علم و فناوری از طریق ارائه تسهیلات خاص به آن‌ها	۲
		هدایت سرمایه‌گذاری از طریق برنامه‌ها و بودجه‌های سالیانه و تسهیلات مالی متمرکز	۲
		اجازه تاسیس "سازمان توسعه و سرمایه‌گذاری" وابسته به واحدهای دانشگاهی	۱۷
		ایجاد شرکت‌های دانش‌بنیان با مشارکت سهامی واحدهای دانشگاهی	۲
توسعه سازوکارهای مالی، حمایتی و ترویجی		مدیریت متمرکز و یکپارچه سرمایه‌گذاری‌ها	۱۷
		ایجاد تسهیلات برای افزایش سرمایه‌گذاری بخش غیردولتی در تحقیق و توسعه	۲
		بهره‌مندی از مشوق‌های مالی متنوع از جمله معافیت‌های مالیاتی، گمرکی و تعرفه‌ای برای تقویت نقش بخش خصوصی و بنگاه‌های نوآور در حوزه علم و فناوری	۲
		گسترش حمایت‌های هدفمند مادی و معنوی از فعالیت‌های علمی، نخبگان و نوآوران	۱۱
سازوکارهای حمایتی و تشویقی		معافیت حقوقی حق بهره‌برداری از معادن در صورت همکاری بهره‌بردار با دانشگاه	۱۳
		استفاده از سازوکارهای انگیزشی برای جذب اعضای هیات علمی متعهد و نخبه	۲
		معافیت مالیاتی برای همکاری پژوهشی صنایع با دانشگاه‌ها	۱۳
		تقویت نظام بورس تحصیلی دانشجویان مستعد به منظور ارتقای نظام آموزشی	۲
بازاری‌سازی رقابتی		حمایت از دانشجویان در قالب تسهیلات اعتباری در اختیار صندوق رفاه دانشجویان	۱۴
		تشویق مادی و معنوی برای جلب نخبگان به سمت حرفه معلمی و استادی	۲
		احتساب هزینه‌های انجام شده برای فعالیت‌های تحقیق و توسعه شرکت‌ها، به‌عنوان اعتبار قابل قبول مالیاتی	۱۷
		تقویت مشارکت بخش غیردولتی در نظام علم و فناوری	۲
توسعه نهاد بازار		ترغیب بخش غیردولتی به ورود به عرصه توسعه کمی و کیفی مراکز آموزشی	۱۲
		حمایت از ایجاد سازوکارهای تبلیغاتی برای بازاریابی و بازاری‌سازی	۲
		تمرکز بر نتیجه‌گرایی با اهتمام به رعایت کیفیت و دسترسی عادلانه	۱۸
		ساماندهی مشوق‌های عملکردی و صادراتی محصولات فناورانه شرکت‌های دانش‌بنیان	۲
تقویت ارتباط با ذینفعان		تقویت عملکرد آموزش‌های مهارتی از طریق تمرکز در سیاست‌گذاری و نظارت	۲
		مرتبط نمودن بخش‌های علمی و پژوهشی با بخش‌های تولیدی کشور	۷
		برقراری تعامل فعال با نهادها و بنگاه‌های اقتصادی و اجتماعی در برنامه‌ریزی آموزشی	۲
		تقویت ارتباط میان موسسات آموزشی با بخش‌های صنعتی و اقتصادی	۱۴
عوامل محیطی و بیرونی	عوامل اقتصادی اثرگذار	حمایت از زیست‌بوم نوآوری و تقویت ارتباط میان دانشگاه‌ها با بخش‌های صنعتی	۱۴
		ایجاد نظام جامع اطلاعات بازارکار و بهبود محیط کسب و کار	۵
		توانمندسازی بخش غیردولتی در نظام علم و فناوری	۲
		تبیین ابعاد اقتصاد مقاومتی و گفتمان‌سازی آن در محیط‌های علمی، آموزشی و رسانه‌ای	۸

مضامین اصلی	مضامین فرعی	مضامین پایه (گزاره‌های سیاستی)	کدگذاری فردا
		افزایش نقش آموزش مهارتی در توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و ایجاد هماهنگی و تعامل بین این نظام با سایر نظام‌های آموزشی	۱۵
		افزایش بودجه تحقیق و پژوهش به حداقل چهار درصد تولید ناخالص داخلی	۱۱
	عوامل	کاهش تصدی‌گری دولت همزمان با تقویت ابعاد نظارتی آن	۲
	سیاسی	تعیین سهم آموزش‌های مهارتی در کلیه زیرنظام‌های آموزشی بر اساس نیاز جامعه و اصلاح برنامه‌های درسی با رویکرد افزایش مهارت‌های حرفه‌ای به چهل درصد	۱۸
	اثرگذار	تقویت زیرساخت‌های نهادی توسط معاونت علمی و فناوری	۱۴
	ساختار نهادی	ارتقای سطح دانش و مهارت‌های فنی و توسعه و ترویج فرهنگ تفکر علمی در جامعه	۱
	و عوامل	نهادینه‌کردن فرهنگ مهارت‌گرایی و پژوهش‌محوری و کارآفرینی در نظام علم و فناوری	۲
	فرهنگی	حمایت از روحیه نوآوری، ابتکار و بهبود مستمر به‌منظور پویایی نظام اداری	۳
	اثرگذار	توسعه فرهنگ کسب و کار دانش‌بنیان و کارآفرین با تأکید بر نیازهای جامعه و پذیرش مسئولیت‌های شغلی	۲
		دانش‌گرایی و شایسته‌سالاری مبتنی بر اخلاق اسلامی در نصب و ارتقای مدیران	۳

در جدول (۴) فراوانی گزاره‌های سیاستی ناظر به هریک از مضامین سازمان دهنده اصلی و فرعی توسعه منابع مالی واحدهای دانشگاهی مهارتی و سهم هریک از آن‌ها به تفکیک استخراج شده است.

جدول ۴- فراوانی گزاره‌های سیاستی ناظر به مضامین اصلی و فرعی سازمان دهنده توسعه منابع مالی واحدهای دانشگاهی مهارتی

مضامین اصلی	مضامین فرعی	مضامین فرعی	فراوانی گزاره‌های سیاستی مضامین اصلی
توسعه راهبری آموزشی	حکمرانی آموزش عالی	۹	۱۴
	سیاست‌گذاری فعالانه دانشگاهی	۵	
توسعه مالی و کارآمدسازی منابع دانشگاهی	پایدارسازی و تنوع‌بخشی منابع درآمدی	۶	
	تخصیص بهینه دانشگاهی	۶	۲۶
	صرفه‌جویی و مدیریت هزینه‌ها	۹	
	مدیریت حرفه‌ای و برنامه‌ریزی مالی	۵	
	تعامل دوسویه با صنعت و جامعه	۴	
توسعه ارتباط با صنعت و جامعه	راهبری و سیاست‌گذاری مشترک	۵	۱۸
	الزامات ساختاری- اقتصادی	۶	
	شبکه‌سازی دانشگاهی	۳	
تجاری‌سازی دستاوردهای علمی و نوآوری دانشگاهی	مدیریت تحقیقات دانشگاهی و نوآوری‌ها	۹	
	توسعه زیرساخت‌های فنی تجاری‌سازی تحقیقات دانشگاهی	۱۰	۲۵
	ماموریت‌گرایی در تحقیقات دانشگاهی	۶	
توسعه تعاملات و همکاری‌های بین‌المللی	ساماندهی راهبردهای موثر بر فعالیت‌های بین‌المللی دانشگاهی	۱۰	۱۴
	دیپلماسی علمی	۴	
برنامه‌ریزی توسعه دانشگاهی	ماموریت‌گرایی در توسعه دانشگاهی	۶	۱۱
	توانمندسازی دانشگاهی	۵	
	توسعه دانش و مهارت منابع انسانی در زمینه مالی و اقتصادی	۴	
تعالی و توسعه فردی و سازمانی	تقویت توانمندی‌های شناختی و رفتاری	۴	۲۰
	فرهنگ سازمانی حامی توسعه منابع مالی	۶	
	ساختار سازمانی مناسب توسعه منابع مالی	۶	
	نهادسازی و مدیریت فعالیت‌های خیرخواهانه	۴	۷

۳	توسعه کمک‌های خیرخواهانه و داوطلبانه	توسعه جریان موقوفات
۸	توسعه سازوکارهای قانونی و پیشران	تدوین و قاعده‌گذاری مالی
۵		تنقیح قوانین موجود
۴	توسعه سازوکارهای مالی، حمایتی و ترویجی	سازوکارهای مالی نوین
۱۸		سرمایه‌گذاری دانشگاهی
۹		سازوکارهای حمایتی و تشویقی
۳		بازاری‌سازی رقابتی
۹	توسعه نهاد بازار	ستانده‌محوری
۳		تقویت ارتباط با ذینفعان
۶	عوامل محیطی و بیرونی	عوامل اقتصادی اثرگذار
۱۴		عوامل سیاسی اثرگذار
۶		ساختار نهادی و عوامل فرهنگی اثرگذار

در جدول (۵) وضعیت فراوانی گزاره‌های سیاستی در زمینه توسعه منابع مالی واحدهای دانشگاهی مهارتی معطوف به هریک از اسناد فرادستی، ذکر شده است که می‌تواند بیانگر میزان جامعیت و ترکیب محتوای هریک از این اسناد باشد.

جدول ۵- ماتریس گزاره‌های سیاستی در زمینه توسعه منابع مالی دانشگاه، معطوف به اسناد فرادستی نظام آموزش عالی

کد سند	رهبری آموزش	مالیه و کارامدی منابع	ارتباط با صنعت	تجاری سازی	تعاملات بین المللی	برنامه‌ریزی توسعه دانشگاه	توسعه فردی- سازمانی	کمک خیرخواهانه	سازوکار قانونی	توسعه سازوکار مالی	توسعه نهاد بازار	عوامل محیطی	مجموع
۱	۳	۲	۲	-	۲	-	-	-	۱	-	-	۱	۱۱
۲	۱	۱۰	۸	۱۰	۵	۶	۶	۳	۵	۱۰	۵	۴	۷۳
۳	۳	۱	۱	-	-	-	۷	-	-	-	-	۲	۱۴
۴	-	-	-	۴	-	-	-	-	-	-	-	-	۴
۵	-	-	-	-	-	-	۱	-	-	-	-	۱	۲
۶	-	۲	-	-	۱	-	-	-	-	-	-	-	۳
۷	-	-	-	۲	-	۲	۱	۱	-	-	۱	-	۷
۸	-	۱	۱	-	-	-	۲	۱	۱	-	-	۱	۷
۹	۲	-	-	۱	۲	-	۱	-	-	-	-	-	۶
۱۰	-	۲	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۳
۱۱	-	۲	۳	۱	۲	-	-	۱	-	۱	-	۱	۱۱
۱۲	۱	-	-	-	-	۲	-	-	-	۱	-	-	۴
۱۳	-	-	-	-	-	-	-	۱	-	۲	-	-	۴
۱۴	۱	۲	۱	۱	۱	-	-	-	-	۱	۱	۲	۱۰
۱۵	-	-	-	-	-	۱	۱	-	-	-	-	۱	۳
۱۶	۲	۱	-	-	-	-	-	-	۱	-	-	-	۴
۱۷	-	-	-	۲	۲	-	-	-	-	-	-	-	۴

۱۴	۱	۱	۴	-	-	۱	-	۱	۲	-	۳	۱	۱۸
۱۸۴	۱۴	۹	۱۸	۸	۷	۲۰	۱۱	۱۴	۲۵	۱۸	۲۶	۱۴	مجموع

همان‌طور که نشان داده شده است عمده توجه اسناد فرادستی (۱۴ درصد مجموع مضامین) به مقوله "توسعه مالی و کارآمدسازی منابع مالی دانشگاهی" اختصاص یافته است. این در حالی است که با توجه به مشکلات ناشی از عوامل اقتصادی از جمله هزینه‌های رقیب آموزش عالی مهارتی، تحریم‌های ظالمانه و کاهش منابع مالی دولتی، لازم است در کنار سیاست‌های تأمین منابع مالی، سایر ابعاد مالی آن از جمله راهبردها و روش‌های پایدارسازی منابع درآمدی، تخصیص بهینه درون دانشگاهی، صرفه‌جویی و مدیریت هزینه‌ها و مدیریت حرفه‌ای و برنامه‌ریزی مالی نیز با تأکید بیشتری در درون واحدهای دانشگاهی مهارتی دنبال و پیگیری شود. بخش قابل توجه دیگری از گزاره‌های سیاستی به دو مضمون محوری "تجاری‌سازی دستاوردهای علمی و نوآوری دانشگاهی" و "توسعه ارتباط با صنعت و جامعه" (مشترکاً ۴۳ گزاره و ۲۳ درصد مجموع مضامین) اختصاص یافته است، که نشان از اهمیت و ضرورت این دو مضمون اصلی در توسعه منابع مالی دانشگاهی در درون واحدهای مهارتی و پاسخگویی به تقاضا و نیازهای واحدهای صنعتی، تولیدی و بازارکار، با توجه به ماهیت متمایز فعالیت‌های آموزشی در دانشگاه‌های مهارتی در مقایسه با دانشگاه‌های نظری، دارد. در همین زمینه میزان توجه اسناد فرادستی به مضمون "توسعه کمک‌های خیرخواهانه و داوطلبانه" بسیار اندک و ناچیز (حدود ۴ درصد) بوده است، که می‌تواند تأثیر منفی بر کارکرد و اثربخشی برنامه‌ها و فعالیت‌های مورد حمایت حامیان مالی واحدهای دانشگاهی داشته باشد. از منظر ترکیب و تنوع مضامین سازمان‌دهنده فرعی، مقوله "عوامل محیطی و بیرونی" با ۱۴ گزاره و با ۳ مضمون فرعی شامل عامل اقتصادی، ساختار نهادی و فرهنگی و عامل سیاسی اثرگذار، از پراکندگی و گستردگی موضوعی زیادی در اسناد قانونی بهره می‌برد؛ که لازم است با توجه به نقش مهم ساختار نهادی در عملکرد واحدهای دانشگاهی مهارتی، ضمن توجه به توسعه ظرفیت‌ها و توانمندسازی درونی، ابعاد مرتبط با عوامل محیطی با تفصیل بیشتری در اسناد فرادستی مورد توجه قرار گیرد. تأکید چندین باره اسناد قانونی بر "توسعه راهبری و سکانداری آموزشی" و "توسعه سازوکارهای قانونی و پیشران" بیانگر توجه سیاست‌گذاران به ضرورت برنامه‌ریزی و رفع مشکلات ساختاری در حوزه حکمرانی آموزش عالی مهارتی و قاعده‌گذاری مالی و تنقیح قوانین و مقررات فعلی، مورد نیاز در این بخش است.

توجه اسناد به مقوله "توسعه تعاملات و همکاری‌های بین‌المللی" به‌رغم درهم تنیدگی، گستردگی و وجود رقبا در زمینه آموزش‌های مهارتی در سطح منطقه، حکایت از اهتمام و ضرورت سرمایه‌گذاری و تأمین زیرساخت‌های فنی لازم (در بعد سخت‌افزاری و نرم‌افزاری) در سطح واحدهای آموزشی مهارتی در کشور دارد. تأکید بر مقوله "توسعه نهاد بازار" نیز در اسناد قانونی نشان از ضرورت تغییر نگرش در نظام آموزش عالی مهارتی و تقویت ارتباط با ذینفعان، ستانده‌محوری و تسهیم هزینه‌ها با ذینفعان آموزشی، حکایت دارد. تأکید سیاست‌گذاران پیرامون مضمون "تجاری‌سازی دستاوردهای علمی و نوآوری دانشگاهی" غالباً حول محور حمایت‌های مادی و معنوی از فرایند تبدیل ایده به محصول، افزایش سهم تولید محصولات و خدمات مبتنی بر دانش، اجازه راه‌اندازی یا مشارکت در شرکت‌های دانشگاهی و دانش‌بنیان به دانشگاه‌ها و اعضای هیأت علمی، تنظیم قواعد مالکیت فکری و اجازه واگذاری دارایی‌های فکری و در اختیار قراردادن املاک و مستغلات دستگاه‌های اجرایی برای استقرار شرکت‌های دانش‌بنیان و واحدهای فناور خلاق بدون واگذاری حق مالکیت، در جریان بوده است. در این بخش می‌توان اذعان نمود نوآوری دانشگاهی و منطقه‌ای در سمت عرضه، به‌طور گسترده به توسعه شرکت‌های جدید، تزریق سرمایه خطرپذیر و ایجاد و انتشار فناوری‌های جدید در یک منطقه خاص، اشاره دارد (Xuan et al, 2025). این نوآوری‌ها در سمت تقاضا، باعث افزایش تقاضاهایی برای محصولات و خدمات جدید می‌شود که قبلاً وجود نداشته و در نتیجه باعث عرضه محصولات جدید و همچنین افزایش اشتغال و بهبود وضعیت زندگی افراد در

جامعه می‌شود (Halizah & Darmawan, 2023). مقوله "توسعه سازوکارهای مالی، حمایتی و ترویجی" نیز ضمن تاکید بر ضرورت توجه به سازوکارهای مالی نوین در نظام آموزش عالی کاربردی و حرفه‌ای، اقتضائات حمایتی و سازوکارهای تشویقی در توسعه مالی پایدار را در درون واحدهای دانشگاهی مهارتی مورد اهتمام قرار داده است. این توجهات در قالب حمایت از ورود شرکت‌های دانش‌بنیان به بازار بورس اوراق بهادار، مدیریت دارایی‌ها، توسعه منابع شرکت‌های تامین سرمایه، اجازه تاسیس سازمان توسعه و سرمایه‌گذاری دانشگاهی، بهره‌مندی از مشوق‌های مالی متنوع نظیر معافیت‌های مالیاتی، گمرکی و تعرفه‌ای برای تقویت واحدهای نوآور و حمایت از دانشجویان (در قالب تسهیلات اعتباری)، مورد تاکید واقع شده است. مقوله "برنامه‌ریزی توسعه دانشگاهی" نیز به‌عنوان مضمون اصلی دیگر، در قالب دو مقوله فرعی مأموریت‌گرایی در توسعه دانشگاهی و توانمندسازی دانشگاهی مورد تاکید اسناد قرار گرفته است، که هفت مورد از مجموع فراوانی آن در نقشه جامع علمی کشور و قانون نظام جامع آموزش و تربیت فنی، حرفه‌ای و مهارتی مورد توجه واقع شده است. این امر خود نشان از اهمیت نقش توسعه مهارت و مهارت‌افزایی بر دستیابی به سطح توانش و تخصص نیروی انسانی در جهت پاسخگویی به نیازهای جامعه و بازارکار و تسهیل جریان اشتغال‌پذیری دانش‌آموختگان در سطح کشور حکایت دارد.

سرآخر در این زمینه می‌توان بیان نمود که با توجه مشکلات نظام آموزش عالی کاربردی و حرفه‌ای (مهارتی) لازم است تغییرات معناداری در حکمرانی و سکانداری این نظام آموزشی در کشور ایجاد شده و موضوعات مهمی نظیر روزآمدسازی و ارتقای کیفیت آموزشی (متناسب با نیازها و تحولات علمی و فنی)، تمرکززدایی و استقلال واحدهای دانشگاهی مهارتی در قالب تقویت نقش هیأت امنا و شکل‌گیری مدیریت منطقه‌ای، توجه به نیازها و مأموریت‌های ملی و محلی و رویکرد شایسته‌گزینی و شایسته‌محوری و هوشمندسازی فرایندهای آموزشی و مهارتی در درون این واحدها، مورد توجه و اهتمام جدی قرار گیرد.

بحث و نتیجه گیری

نتایج پژوهش در پاسخ به این پرسش اصلی که گزاره‌ها و سیاست‌های مالی منعکس در اسناد فرادستی، چه ابعادی از توسعه منابع مالی واحدهای آموزشی مهارتی را پوشش داده و چه شکاف ساختاری در این سیاست‌ها در سطح کلان نظام آموزشی عالی وجود دارد؟ نشان می‌دهد اسناد فرادستی نظام آموزش عالی با ۲۶ گزاره سیاستی (۱۴٪ از مجموع مضامین) بیشترین توجه را به "توسعه مالی و کارآمدسازی منابع دانشگاهی" معطوف نموده‌اند، در حالی که مقوله "توسعه کمک‌های خیرخواهانه و داوطلبانه" تنها با ۷ گزاره (۴٪ از مجموع مضامین) کمترین توجه را در اسناد فرادستی به خود اختصاص داده است. این یافته با پژوهش (Monajemzadeh et al, 2019) که نشان می‌دهد سیاست‌های فرادستی از منظر توسعه مالی با عدم توازن روبه‌رو بوده و سایر مولفه‌های توسعه مالی شامل کارایی و مدیریت هزینه، تخصیص منابع، ترتیبات و ساختارهای نهادی و عوامل محیطی در سیاست‌گذاری‌های جدید کمتر مورد توجه قرار گرفته‌اند، همسویی دارد. همچنین نتایج نشان می‌دهد تمرکز اسناد فرادستی عمدتاً بر جنبه‌های تک‌سطحی آن در مقابل ابعاد چندسطحی توسعه منابع مالی برای دستیابی به پایداری مالی حکایت داشته است، که نشان از اتخاذ رویکردی کوتاه‌مدت و منفعل در سیاست‌گذاری آموزش عالی در اسناد فرادستی، می‌دهد. نتایج این بخش همسو با مطالعات (Zare Banadkouki, 2017; Alipour, 2024) که طی آن به ترتیب هفت و دوازده سند بالادستی مطالعه شده بود، می‌باشد. از این‌رو انتظار می‌رود نظام آموزش عالی کاربردی و حرفه‌ای (مهارتی) کشور، به عنوان نهادی جامع و تاثیرگذار در کشور در تربیت نیروی انسانی و نیز موتور محرکه صنعت و بازارکار، بسیار بیشتر از این مورد توجه اسناد فرادستی نظام آموزش عالی کشور قرار گیرد. علاوه بر این باید همسویی میان انتظارات ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی از نظام آموزش عالی در اسناد فرادستی شکل بگیرد (Alipour Hafezee, 2024). بررسی ساختار اسناد مطالعه شده، نشان می‌دهد که

هیچ یک از این اسناد قانونی از منظر پوشش مضامین فرعی سازمان‌دهنده توسعه منابع مالی، از جامعیت و شمولیت کافی برخوردار نبوده است، در این مورد نقشه جامع علمی کشور وضعیت بهتری در مقایسه با سایر اسناد داشته است و در جایگاه بعدی قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور و قانون برنامه هفتم پیشرفت کشور قرار دارند.

نگاه کمی به گزاره‌های سیاستی حاکی از کم توجهی به مهارت‌افزایی و کاربردپذیری پژوهش‌ها و تحقیقات دانشگاهی، ارتباط با صنعت و نظام رتبه‌بندی، داشته است؛ که نیاز است این موضوع مورد مذاقه دقیق‌تری قرار گیرد، چرا که به مهارت‌افزایی به عنوان مأموریت اصلی دانشگاه‌های مهارتی، کمتر بها داده شده است. مضاف بر این برخی مفاهیم و راهبردهای مهم در زمینه توسعه منابع مالی در اسناد فرادستی مورد غفلت واقع شده است؛ که از آن‌ها می‌توان به سیاست‌های بازاریابی رقابتی و رویکرد تقاضامحور در تامین مالی، صرفه‌جویی و مدیریت هزینه‌ها از طریق برون‌سپاری برخی از خدمات دانشگاهی، حمایت از مشارکت‌های مردمی و توسعه ابزارهای مالی (مانند اوراق وقف، اوراق اجاره، اسناد خزانه اسلامی)، اشاره نمود.

همچنین کارکردهای مختلف هر یک از این اسناد و تنوع مراجع تصویب آن، حکایت از نبود ساختار و رویه منسجم در این زمینه دارد. اگرچه در سال‌های اخیر تلاش‌های قابل تقدیری برای تدوین اسناد فرادستی و قوانین مورد نیاز در حوزه آموزش عالی به صورت عام و آموزش عالی مهارتی به صورت خاص (از جمله قانون نظام جامع آموزش و تربیت فنی، حرفه‌ای و مهارتی، هدف‌گذاری و تعیین سهم آموزش‌های مهارتی در برنامه هفتم پیشرفت) انجام شده، اما مجموعه اسناد و قوانین موجود از منظر توسعه منابع مالی دانشگاهی در سطح واحدهای آموزشی مهارتی، فاقد کفایت، یکپارچگی و همبستگی لازم بوده و نیاز است راهبردهای قانونی جدیدی برای کمک به تحقق این امر در سطح آموزش عالی مهارتی تعیین و هدف‌گذاری شود. یافته‌های این بخش با یافته‌های (Ramazani et al, 2019) در مورد ضعف عوامل سیاسی با مفاهیمی همچون تمرکزگرایی و تعدد مجاری سیاست‌گذار همخوانی داشته است.

یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد افزایش انعطاف‌پذیری، تفویض اختیار به سطوح میانی و استقلال مراکز آموزشی مهارتی ضرورتی انکارناپذیر است. این نتیجه با پژوهش‌های بین‌المللی مانند مدل آموزش‌های مهارتی سوئد همسو است، زیرا در این کشور تصمیم‌گیری آموزشی به سطح محلی و مراکز آموزشی واگذار شده است (Kuczera & Jeon, 2019) اما در ایران موانع دیوان‌سالارانه اجرای این الگو را دشوار نموده است.

در تحلیل نتایج می‌توان گفت مهارت‌ها، مستقیم‌ترین مسیری است که از طریق آن جریان‌های آموزشی ممکن است بر نتایج بازارکار تأثیر بگذارد (Murshed, 2025)؛ آموزش‌های مهارتی بر شایستگی‌های عملی و مختص هر شغل معطوف بوده و دانش آموختگان را به مهارت‌های کاربردی مجهز می‌کند، که با خواسته‌های کارفرمایان در بخش‌های مختلف و خاص مطابقت دارد (Eichhorst et al, 2015; Hanushek et al, 2017). این تمایز ساختاری، الگوی توسعه منابع مالی این واحدها را از دانشگاه‌های سنتی متمایز ساخته است؛ برخلاف دانشگاه‌های نظری که بر درآمدهای پژوهشی و بین‌المللی تمرکز دارند، واحدهای آموزشی مهارتی بیشترین تأثیر را از تعامل مستقیم با صنعت، تجاری‌سازی نوآوری‌ها و تحقیقات دانشگاهی، برگزاری دوره‌های آموزشی خاص و کوتاه‌مدت و شبکه‌سازی منطقه‌ای می‌پذیرند. نرخ بازگشت سرمایه در آموزش‌های مهارتی بسیار بالاست (Wahba, 2020)، و این آموزش‌ها نه تنها به تأمین نیروی کار ماهر برای بخش‌های مختلف اقتصادی می‌پردازند، بلکه با بسترسازی خوداشتغالی، به کاهش بیکاری کمک نموده و موجبات افزایش کیفیت اشتغال را فراهم می‌آورند (Bagale, 2015; Mohammadizad, 2025) به عبارت دیگر این آموزش‌ها به عنوان مسیری میانبر در تربیت نیروی انسانی، با استفاده از مبانی علمی و روش‌های کلاسیک آموزشی، فاصله میان یادگیری نظری و تجربی را کاهش داده و فرایند آماده‌سازی نیروی کار را تسریع می‌نمایند (Lotfi Jalalabadi et al, 2020; saeimian & Ahmadvand, 2021).

بر این اساس در این پژوهش چارچوبی برای ارزیابی سیاست‌های توسعه منابع مالی با تاکید بر فعالیت‌های واحدهای آموزشی مهارتی پیشنهاد شده است؛ که می‌تواند سیاست‌گذاران، مجریان و دست‌اندرکاران این آموزش-ها را در دستیابی به نگرشی جامع در این زمینه یاری رساند و مبنایی را برای تجزیه و تحلیل اسناد فرادستی در این حوزه فراهم نماید. از سوی دیگر علی‌رغم آنکه در سال‌های اخیر سازوکارهای قانونی متنوعی در زمینه آموزش عالی تصویب و ابلاغ شده، اما تاکنون از منظر توسعه منابع مالی دانشگاهی به واکاوی و ارزیابی آن‌ها پرداخته نشده، که در این مطالعه تلاش شده با استفاده از چارچوب الگوی مفهومی معرفی شده در پژوهش، این شکاف مطالعاتی بر طرف شود. از ویژگی‌های متمایز نظام آموزش عالی کاربردی و حرفه‌ای در کشورهای توسعه یافته می‌توان به وجود عناصری از جمله کارآفرینی، ثروت‌آفرینی، سودمندی دانش و خلق ارزش‌های جدید اقتصادی (Kitagawa, 2005) و همچنین توجه به اقتصاد محلی و محیطی در کنار نیازهای بین‌المللی (Khorsandi & Panahi, 2016) اشاره نمود؛ در این میان گزارش‌های منتشر شده توسط (Cedefop, 2023) نشان از تنوع نیازها و رویکردهای مختلف در زمینه آموزش‌های مهارتی در کشورهای اتحادیه اروپا است. در این ارتباط توجه و تسلیح اسناد فرادستی به محورهای یاد شده، فرصتی را برای دانشگاه‌های مهارتی فراهم می‌آورد، که بتوانند میان سیاست‌های محلی و ملی در نظام آموزش عالی کاربردی و حرفه‌ای توازن ایجاد نمایند.

بر این اساس پیشنهاد می‌شود با توجه به مفهوم و ابعاد گسترده واژه توسعه و در ادامه آن توسعه منابع مالی دانشگاهی، تدوین یک سند قانونی فرادستی در زمینه توسعه منابع مالی دانشگاهی و به طور ویژه‌تر آموزش‌های مهارتی، با لحاظ نمودن یکپارچگی و وحدت رویه میان سیاست‌های قانونی و با در نظر گرفتن اقتضائات خاص این آموزش‌ها از جمله پیچیدگی‌های فرایند تصمیم‌گیری و راهبری این آموزش‌ها در دستورکار قرار گیرد. در این زمینه لازم است در یک چارچوب چندسطحی در سطح کلان سیاست‌های کلی و چشم‌انداز آموزش‌های مهارتی و در سطح میانی فرایندهای کلیدی هماهنگی با صنایع و نیازسنجی آموزشی و مهارتی و نهایتاً پاسخگویی به نیازهای بازارکار و در سطح خرد اجرای عملی برنامه‌های آموزشی، تخصیص کارآمد منابع مالی و ارزشیابی مداوم و ارتقای کیفیت خدمات آموزشی و مهارتی، مورد توجه و اهتمام قرار گیرد. از ویژگی‌های این چارچوب قانونی می‌توان به یکپارچگی و تعامل پویا میان این سه سطح اشاره نمود.

همان‌گونه که در مقدمه بیان شد، کمبود منابع مالی و ضعف در زیرساخت‌های آزمایشگاهی، کارگاهی و زیرساخت‌های فناوری چالش‌های جدی برای دانشگاه‌های مهارتی ایجاد نموده است. بنابراین پیشنهاد می‌شود به‌روزرسانی تجهیزات و لوازم کارگاهی و آزمایشگاهی پرهزینه مورد نیاز جهت اجرای سرفصل‌های عملی این آموزش‌ها، مورد توجه اسناد قانونی قرار گیرد.

نتایج پژوهش نشان از تنوع انتظارات و در بسیاری از موارد عدم توجه به رسالت، هدف‌گذاری و کارکردهای اصلی دانشگاه‌های مهارتی حکایت داشته است. از این رو پیشنهاد می‌شود در به‌روزرسانی محتوای اسناد بالادستی، به رسالت، هدف‌گذاری و کارکردهای اصیل واحدهای آموزشی مهارتی توجه ویژه‌ای شود.

نتایج پژوهش نشان از تاکید اسناد فرادستی بر مساله‌محوری تحقیقات دانشگاهی و ارتباط با صنعت دارد. با توجه به ارتباط ضعیف دانشگاه‌ها با صنایع و استفاده محدود از راهکارهای ارائه شده در تحقیقات دانشگاهی در رفع مشکلات موجود در جامعه و بازارکار، ضروری است راهکارهایی اتخاذ شود تا این امر بهبود یابد. پیشنهاد می‌شود در این زمینه آیین‌نامه‌های قانونی تسهیل یافته و حتی اعتبارات پژوهشی صنایع و شرکت‌ها به دانشگاه‌ها از جمله دانشگاه‌های مهارتی اختصاص یافته و وابستگی و ارتباط میان این نهادها با واحدهای آموزشی تسهیل شوند.

با توجه به وجود دانشگاه‌های مهارت‌محور در کشور به نظر می‌رسد باید تصمیم‌سازان آموزش عالی در کشور به این تفاوت‌ها در تصمیم‌گیری‌های خود توجه داشته باشند و از عمومیت بخشیدن به این موارد در عمل پرهیز نمایند.

سرآخر لازم است از طریق پیش‌بینی مشوق‌هایی برای مشارکت فعال واحدهای آموزشی در جامعه از طریق طراحی نظام ترویجی جهت بهبود عملکرد مراکز آموزشی مهارتی، با تکیه بر مطالعات میدانی و خرد جمعی خبرگان در فرایند تنقیح و تدوین اسناد قانونی، مورد توجه و اهتمام جدی قرار گیرد.

همچنین لازم است در بازنگری و بازنویسی اسناد قانونی، تاکید بیشتری بر سیاست‌ها و مقوله‌های مغفول مانده توسعه منابع مالی از جمله رویکرد تقاضا محوری در تامین مالی، گسترش شبکه حامیان مالی با در نظر گرفتن معافیت‌های قانونی و استقلال بخشی به تصمیمات واحدهای آموزشی و محدود نمودن مداخلات دولتی در زمینه آموزش‌های مهارتی، توجه به تعامل دوسویه میان تامین‌کنندگان و استفاده‌کنندگان از منابع مالی و ارتقای کیفیت ارائه خدمات آموزشی و مهارتی و انطباق آن با نیازهای بخش‌های مختلف جامعه و بازارکار از طریق توجه به نظام رتبه‌بندی دانشگاه‌ها صورت پذیرد. در این ارتباط بهره‌گیری از تجربه نظام‌های بین‌المللی و استفاده از اطلاعات ذینفعان آموزش‌های مهارتی (مانند دانشجویان و دانش‌آموختگان، دانشگران و مدرسان، واحدهای متقاضی، صنعت و بازارکار) می‌تواند بسیار موثر واقع شود.

در زمینه ارائه پیشنهاد برای پژوهش‌های آتی، توصیه می‌شود از آنجایی که در این پژوهش صرفاً محتوای اسناد فرادستی مرتبط با نظام آموزش عالی کاربردی و حرفه‌ای (مهارتی) مورد بررسی و مذاقه قرار گرفته است؛ در پژوهش جداگانه‌ای، چگونگی تحقق گزاره‌های سیاستی استنتاجی از اسناد قانونی و کیفیت پیاده‌سازی و اجرای این مصوبات در سطح واحدهای دانشگاهی مهارتی، مورد مطالعه قرارگیرد. همچنین پیشنهاد می‌شود میزان تطابق برنامه‌های اجرایی دانشگاه‌های مهارتی از جمله اسناد راهبردی این دانشگاه‌ها، در زمینه توسعه منابع مالی دانشگاهی، با سیاست‌ها و راهبردهای توصیه شده در اسناد قانونی فرادستی، مورد ارزیابی و واکاوی قرار گیرد.

منابع

- Abrams, K. P. (2017). Higher Education Fundraising: A Correlational Examination of Entrepreneurial Self-Efficacy, Fundraising Experience, and Fundraising Training. Doctoral Dissertation, Northcentral University.
- Alipour Hafezee, M. (2024). "Expectations of Upstream Documents from the Higher Education System of the Country." *Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education*, 30(2). https://journal.irphe.ac.ir/article_713430_en.html. (in persian).
- Azizi Shamami, M., hosseini, S. H., & Salehi Omran, E. (2023). Investigating the distribution of equal educational opportunities in the government primary school of Golestan province. *Journal of Educational Planning Studies*, 12(23), 171-192. <https://doi.org/10.22080/eps.2024.26429.2232>. (In Persian).
- Bagale, S. (2015). Technical Education and Vocational Training for Sustainable Development, *Journal of Training and Development*, 1, 15-20. <https://doi.org/10.3126/jtd.v1i0.13085>
- Beheshtian, H., Mosleh, A. & Nematollahi, Z. (2024). Designing an Industry-oriented Entrepreneurial Ecosystem with the Fuzzy Delphi Method. *Karafan Quarterly Research Journal*, 21, 37-63. <https://www.doi.org/10.48301/KSSA.2024.432816.2800>. (in persian).
- Breton, T. R. (2013). The role of education in economic growth: Theory, history and current returns. *Educational Research*, 55(2), 121-138. <https://doi.org/10.1080/00131881.2013.801241>.
- Cedefop. (2023). The future of vocational education and training in Europe: Synthesis report. Luxembourg: Publications Office. Cedefop reference series, 125. <http://data.europa.eu/doi/10.2801/08824>.
- Dearden, L. Fitzsimons, E. & Gill, W. (2010). The Impact of Higher Education Finance on University Participation in the UK. BIS Research Paper No.11. London: Department of Business. Innovation

- and Skills. <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5a74bc91e5274a3cb2866c5f/10-1188-impact-finance-on-university-participation.pdf>
- Eichhorst, W., Rodriguez-Planas, N., Schmidl, R., Zimmermann, K.F. (2015). A road map to vocational education and training in industrialized countries. *Industrial and Labor Relations Review*. 68(2), 314-337. <https://doi:10.1177/0019793914564963>
- Florian, B., & Toc, S. (2018). What happens to policies when assuming institutions? A short story about Romania's never-ending educational reform. *European Education*, 50(4). <https://doi:10.1080/10564934.2017.1344862>.
- Gasman, M., & Sorrell, M. J. (2017). Fundraising and the Future of Colleges and Universities. In: Antony, J. S., Cauce, A. M. & Shalala D. E. (Eds.), *Challenges in Higher Education Leadership: Practical and Scholarly Solutions*. New York: Taylor & Francis. DOI 10.4324/9781315715841.
- Gyimah, N. (2020). Assessment of Technical and Vocational Education and Training (TVET) on The Development of The World's Economy: Perspective of Africa, Asia, and Europe. *SSRN_Electronic Journal*. DOI:10.2139/ssrn.3541072.
- Halizah, S. N., & Darmawan, D. (2023). Development Entrepreneurship Intention as an Effort to Improve the Level of the Consumer Household Economy. *Bulletin of Science, Technology and Society*, 21-25. <https://inti.ejournalmeta.com/index.php/inti/article/view/25/25>.
- Hanushek, E.A., Schwerdt, G., Woessmann, L., Zhang, L. (2017). General education, vocational education, and labor-market outcomes over the lifecycle. *Human Resources*. 52 (1), 48-87. <https://hanushek.stanford.edu/sites/default/files/publications/Hanushek%2BSchwerdt%2BWoessmann%2BZhang%202017%20JHR>.
- Izadi, S., & Rabiei, M. (2021). Deliberation on problems of financing and diversification of financial resources in public universities. *Journal of Educational Planning Studies*, 10(20), 72-87. https://eps.journals.umz.ac.ir/article_3788.html?lang=en. (in persian).
- Johnstone, B., & Marcucci, P (2010). *Financing Higher Education Worldwide: Who Pay? Who should Pay?* JHU Press. https://www.researchgate.net/publication/241896442_Financing_Higher_Education_Worldwide_Who_Pays_Who_Should_Pay_review.
- Keykha, A. (2022). Presenting a Model for Financial Development in Universities: A Qualitative. *Majlis and Strategy Quarterly*, 28(108), 175-204. <https://www.sid.ir/paper/1507826/en>. (in persian).
- Khorsandi Taskuh, A., & Panahi, M. (2016). Critical Analysis of International University Ranking Systems: Policy Recommendations for Iranian Higher Education. *Journal of Higher Education*, 8(3), 111-136. https://eps.journals.umz.ac.ir/article_2837.html?lang=en. (in persian).
- Khoshkab, S. (2019). Presenting the Model of Public Funding Issues in Higher Education. *Nameh-ye Amuzesh-e Ali*, 13(51), 7-38. https://journal.sanjesh.org/article_708314.html. (in persian).
- Khosravipoor, Z., Mehralizadeh, Y., Darafsh, H., Rahimidoost, G. , & Karami, M. (2025). Study of Educational Inequalities: Examining the Status of Educational Indicators in Khorasan Razavi Province During the Sixth Development Plan (2017-2021). *Journal of Educational Planning Studies*, 14(27), 73-89. <https://doi:10.22080/eps.2025.28902.2332>. (In Persian).
- Kitagawa, F. (2005). Entrepreneurial Universities and the Development of Regional Societies. *Higher Education Management and Policy*, 17(4). <https://doi.org/10.1787/hemp-v17-art19-en>
- Kretovics, M., & Michael, S. (2005). *Financing Higher Education in A Global Market*. London: Algora Publishing. <https://lib-pasca.unpak.ac.id/index.php?p=fstream-pdf&fid=3580&bid=15548>.
- Kuczera, M., & Jeon, S. (2019). Vocational education and training in Sweden: OECD reviews of vocational education and training. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/g2g9fac5-en>.
- Liu, H., Hartmann, M., Hariyanto, D., & Liu, M. (2020). Enhancing students' key competencies for Sustainable Development in Chinese Technical and Vocational Education and Training (TVET): implications for TVET teachers. Issue 14. <https://tvvet-online.asia/14/liu-et-al/>.
- mohammadizad, S. (2025). Designing a Conceptual Model for Flexible Short-Term Educational Planning in the Technical and Vocational Training Organization (TVTO) of Iran Somayeh Mohammadizad. *Journal of Educational Planning Studies*, 14(27), 8-27. doi: 10.22080/eps.2025.28485.2306 (In Persian).

- Mahdi, R., & Barani, S. (2020). Analysis of the Position of Technical and Vocational Educations and Skill Training in Iran's Scientific Comprehensive Map. *Karafan Scientific Journal*, 1(1). https://karafan.tvu.ac.ir/article_105070_en.html. (in persian).
- Marlen, K., Mate Miklos, F. (2025). Universities as innovation agents for the creative industries – An exploratory quantitative study from Wales. *City, Culture and Society*. 43, 1-10. <https://doi.org/10.1016/j.ccs.2025.100670>
- Mohammadi, R., & Soleimani, A. (2023). A systematic review of educational equity in Iran: Conceptualization, Challenges, and Indicators. *Journal of Educational Planning Studies*, 12(23), 145-170. <https://doi:10.22080/eps.2024.26091.2220>. (In Persian).
- mohammadizad, S. (2025). Designing a Conceptual Model for Flexible Short-Term Educational Planning in the Technical and Vocational Training Organization (TVTO) of Iran Somayeh Mohammadizad. *Journal of Educational Planning Studies*, 14(27), 8-27. doi:10.22080/eps.2025.28485.2306. (In Persian).
- Mohammadizad, S., Azizi, N., & Salehi Omran, E. (2020). A critical reflection on vocational training policies and mechanisms in consistency with entrepreneurial university standards: Case study: Technical and vocational university. *Educational Planning Studies Quarterly*, 8(16), 1-29. <https://doi:10.22080/eps.2020.2514> (In Persian).
- Monajemzadeh, S., Naderi, A., Geraeinejad, G., & Pourrostami, N. (2022). Developing a model for university financial development based on grounded theory. *Strategy for Culture*, (57), 137-165. <https://www.ensani.ir/file/download/article/1669177680-9798-57-5.pdf>. (in persian).
- Monajemzadeh, S., Naderi, A., Graeinejad, G., & Pourrostami, N. (2019). Analysis and Evaluation of Financial Development Policies of the university based on national higher education documents. *Majlis and Strategy Quarterly*, 26(98). (in persian).
- Motaghi, H., Naderi, A., Geraeinejad, G., & Ezati, M. (2025). Identifying the Drivers of Financial Resources Development for Skills Education Units with the Aim of Designing a Prospective Model: A Systematic Review of Meta-Synthesis. *Iranian Higher Education*. 17(2).27-73. <https://ihej.ir/article-1-2141-en.pdf>. (in persian).
- Murshed, R. (2025). Is TVET more likely to lead to employment than general education? Evidence from Bangladesh. *International Journal of Educational Development*. 119. 1-18. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0738059325002226>.
- Nabi, M., & Nazir, H. (2020). A Critical analysis of Educational Policies of Pakistan. *Pakistan Journal of Social Research*. 2(1). 1-9. <https://doi.org/10.52567/pjsr.v2i02.7>.
- Okebukola, P. (2015). *Towards Innovative Models for Funding Higher Education in Africa*. Published by the Association of African Universities. <https://old.adeanet.org/en/system/files/resources/aaufunding-book.pdf>
- Paryono, A. (2017). The Importance of TVET and Its Contribution to Sustainable Development. AIP Conference Proceedings 1887, 020076, AIP Publishing. <https://doi.org/10.1063/1.5003559>.
- Perkmann, M., King, Z., & Pavelin, S. (2011). Engaging excellence? Effects of faculty quality on university engagement with industry. *Research Policy*, 40 (4). 539-552. <https://doi:10.1016/j.respol.2011.01.007>.
- Praneviciene, B., & Puraite, A. (2010). The Financing Methods of Higher Education System. *Jurisprudence*, 4(122). 335-356. <https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/9c3d0f54-17d7-4131-8564-dda0d10c0c71/content>
- Ramazani, S. G., Azizi, N., & Shafiei Sarvestani, M. (2019). Market orientation in higher education: An analysis of the role and function of marketing. *Journal of Educational Planning Studies*, 8(15). https://eps.journals.umz.ac.ir/article_2491_en.html?lang=en. (in persian).
- Ren, D. Song, W. & Zhang. G. (2015). Research on the Benefits Allocation System of the Collaborative Innovation Center of China, *American Journal of Industrial & Business Management*. 5(6). 376-382. <https://doi:10.4236/ajibm.2015.56037>
- Rezvani, M., Badri, S. A., Nickraves, F., Darban Astaneh, A., & , Khorasani, M. A. (2026). Financial Remittances and Educational Planning in Rural Households: A Systematic Review (2000-2025), *Journal Educational Planning Studies*, 14(28), 61-90. <https://doi.org/10.22080/eps.2025.30372.2381>. (In Persian).

- Riechi, A. (2012). *Revenue Diversification in Kenya's Public Universities and Implications for Efficiency and Equity: An Analysis of Educational Finance in the African Context*. Kenyatta University. <https://ir-library.ku.ac.ke/items/9bc0334e-0e5a-4522-8386-e671462930f9>.
- Saeimian, M., & Ahmadvand, A. M. (2021). Evaluation of the effectiveness of technical and vocational education with a system dynamics approach. In *Proceedings of the 2nd International Conference on Challenges and New Solutions in Industrial Engineering, Management and Accounting*. <https://civilica.com/doc/1244506>. (In Persian).
- Salehi Omran, E. (2024). Organizing advanced skill trainings: integration and aggregation of technical and professional university and applied scientific university. *Journal of Educational Planning Studies*, 13(25), 3-27. [doi: 10.22080/eps.2024.27734.2282](https://doi.org/10.22080/eps.2024.27734.2282). (In Persian).
- Sarmad, Z., Bazargan, A., & Hejazi, E. (2011). *Research Methods in Behavioral Sciences*. Tehran: Agah Publishing. (in persian).
- Shukla, D. D., Bhatia, M. P. S., & Maheshwari, R. (2024). A study of the significance of vocational education and entrepreneurial skill generation in sustainable economic development of India. *International Journal for Multidisciplinary Research (IJFMR)*, 6(5), 1-9. <https://doi.org/10.36948/ijfmr.2024.v06i05.28243>.
- Sikipa, G., Rice, J. A., Osifo-Dawodu, E., & Kokwaro, G. (2019). Better Board Work for Better Leadership and Management: Developing Governing Boards as Essential Enablers for Leadership Effectiveness in the Health Sectors of Low- and Middle-Income Countries. *Frontiers* <https://doi.org/10.3389/fpubh.2019.00067>
- Teixeira, P., & Koryakina, T. (2013). Funding Reforms and Revenue Diversification – Patterns, Challenges and Rhetoric. *Studies in Higher Education*, 38(2). [DOI:10.1080/03075079.2011.573844](https://doi.org/10.1080/03075079.2011.573844).
- Tsuma, A. N. & Mugambi, F. (2014). Factors Influencing Performance of Income Generating Units in Public Universities. *European Journal of Business and Management*, 6(10). <https://www.iiste.org/Journals/index.php/EJBM/article/view/11968>.
- Ur Rehman, sh., & Huma, A. (2024). Governance Practices at Higher Education in Punjab and Sindh to Achieve the Goals of Higher Education Policies. *Journal of Asian Development Studies*, 13(4). https://www.researchgate.net/publication/387454357_Governance_Practices_at_Higher_Education_in_Punjab_and_Sindh_to_Achieve_the_Goals_of_Higher_Education_Policies.
- Varghese, N., & Panigrahi, J. (2023). *Financing of Higher Education: Traditional Approaches and Innovative Strategies*. National Institute of Educational Planning and Administration. https://www.researchgate.net/publication/376580322_Financing_of_Higher_Education_Traditional_Approaches_and_Innovative_Strategies
- Wahba, M. (2020). *Technical and Vocational Education and Training Challenges and Priorities in Developing Countries, Competency Assurance & TVET Consultant*. https://unevoc.unesco.org/e-forum/TVET_Challenges_and_Priorities_in_Developing_Countries.pdf
- Xuan, H., Guo, C., & Dai, J. (2025). Do innovation and entrepreneurship vitality enhance university-industry collaboration? Roles of financial development and educational investment. *International Review of Economics and Finance*, 103, 1-20. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1059056025005751>.
- Yoshioka-Kobayashi, T. (2019). Institutional Factors for Academic Entrepreneurship in Publicly owned Universities in Japan: Transition from a Conservative Anti-Industry University Collaboration Culture to a Leading Entrepreneurial University”, *Science, Technology and Society*, 24(3). <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0971721819873180>.
- Zare Banadkouki, M., Vahdat Zad, M., Saleh Olya, M., & Lotfi, M. (2017). Pathology of University Ranking Systems from the Perspective of Upstream Documents of the Country's Higher Education. *Library and Information Science*, 20(1). https://lis.aqr-libjournal.ir/article_48861_en.html?lang=fa. (in persian).